

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему:

«Методика обліку ремонту і модернізації основних засобів та аналіз їх функціонального стану»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Малюта В. В.
Керівник: Єрмолаєва М. В.
Рецензент: Атамас О. П.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія КАНЦЕДАЛ

14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Малюти Васи́лини Віталіївни

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку ремонту і модернізації основних засобів та аналіз їх функціонального стану»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Єрмолаєва Марина Валентинівна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:

фінансова звітність приватної агрофірми за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні засади обліку ремонту і модернізації основних засобів

Розділ 2. Облік ремонту і модернізації основних засобів

Розділ 3. Аналіз функціонального стану основних засобів

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 17.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	18.11.2025 р. – 20.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	21.11.2025 р. – 27.11.2025 р.	
10	Нормо-контроль	28.11.2025 р. – 04.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	16.12.2025 р. - 18.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

Василина МАЛЮТА

Керівник роботи

Марина ЄРМОЛАСЬВА

ЗМІСТ

	СТ
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РЕМОНТУ І МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	11
1.1. Економічний зміст ремонту і модернізації та їх характеристика.....	11
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК РЕМОНТУ І МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	27
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	27
2.2. Синтетичний та аналітичний облік ремонту і модернізації основних засобів та відображення даних у звітності.....	34
2.3. Податкові аспекти обліку операцій з ремонту та модернізації основних засобів	51
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.	57
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	57
3.2. Аналіз складу, динаміки та структури основних засобів	71
3.3. Аналіз показників функціонального стану основних засобів та ефективності їх використання	79
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність будь-якого підприємства неможлива без використання основних засобів, які формують матеріально-технічну базу виробництва та становлять ключовий елемент ресурсного потенціалу. Водночас, ефективність їх використання значною мірою залежить від своєчасного і якісного ремонту, модернізації, реконструкції та правильного облікового супроводу цих процесів. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах методологічної незавершеності нормативної бази бухгалтерського обліку, що потребує адаптації до специфіки галузей та реальних потреб підприємств. Додатковим викликом є реформування податкової системи, що вимагає гармонізації підходів бухгалтерського та податкового обліку до операцій, пов'язаних із поліпшенням основних засобів.

Однією з найскладніших ділянок обліку залишається організація процесів ремонту та модернізації основних засобів, а також їх правильне документальне та облікове відображення. Правильно побудований облік цих операцій дозволяє підвищити ефективність використання машин, обладнання та інших засобів праці, а також забезпечити достовірність фінансової інформації.

Раціональна побудова обліку ремонту та модернізації основних засобів на підприємстві має передбачати:

- чітке документальне оформлення і своєчасне відображення в облікових регістрах надходження, переміщення, ліквідації та вибуття основних засобів;
- систематичний контроль за збереженням та технічним станом кожного об'єкта основних засобів;
- обґрунтоване та своєчасне нарахування амортизації;
- коректне відображення витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію чи інші види поліпшення основних засобів у системі рахунків бухгалтерського обліку;

- ефективно управління основними засобами з урахуванням потреб їх технічного оновлення та відновлення;
- аналіз економічних і правових наслідків операцій з придбання, ремонту, модернізації, реконструкції чи ліквідації основних засобів

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення теоретико-методологічних засад обліку ремонту та модернізації основних засобів та розробка практичних рекомендацій з вдосконалення методики облікового відображення процесів якісних змін основних засобів підприємства, що забезпечить їх ефективне функціонування на інвестиційно-інноваційній основі.

Для досягнення поставленої мети сформовані такі завдання:

- розкрити сутність економічних категорій «ремонт» та «модернізація»;
- узагальнити позиції провідних науковців щодо проблематики облікового відображення ремонту та модернізації;
- систематизувати положення нормативних актів щодо обліку ремонту та модернізації основних засобів;
- критично оцінити систему документування операцій з ремонту та модернізації основних засобів підприємства;
- розробити пропозиції з удосконалення форм реєстрів аналітичного обліку;
- критично оцінити систему побудови синтетичного та аналітичного обліку ремонту основних засобів досліджуваного підприємства і розробити пропозиції по її вдосконаленню, виходячи з потреб та особливостей його діяльності;
- провести аналітичне дослідження функціонального стану основних засобів досліджуваного підприємства та розробити пропозиції по покращенню матеріально-технічної бази приватної агрофірми.

Теоретичною та методологічною основою кваліфікаційної роботи стали праці українських економістів, Закони України, рішення уряду, накази Міністерства статистики України, Національні та Міжнародні Положення

(Стандарти) бухгалтерського обліку.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є облікові процедури відображення господарських операцій щодо ремонту та модернізації основних засобів у приватній агрофірмі.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади, а також діюча практика обліку ремонту та модернізації основних засобів та аналізу функціонального стану основних засобів підприємств.

Методи дослідження. При виконанні кваліфікаційної роботи застосовано методи наукового дослідження: діалектичний метод, системний підхід, індукція і дедукція, аналіз і синтез, порівняння, а також наукові прийоми зведення і групування.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують облік основних засобів та процесів їх модернізації, офіційні статистичні матеріали, методичні матеріали, дані мережі Інтернет. Під час проведення дослідження вивчалися наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку і аналізу основних засобів, а також дані бухгалтерського обліку та звітності приватної агрофірми.

Наукова новизна одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі здійснено узагальнення наукових підходів до трактування понять «ремонт» та «модернізація», а також запропоновано їх авторське тлумачення з урахуванням специфіки діяльності досліджуваного підприємства. Розмежовано сутність поточного, капітального та відновлювального ремонтів як об'єктів бухгалтерського обліку, визначено їх вплив на первісну (балансову) вартість основних засобів та амортизаційну політику. Розроблено пропозиції щодо внесення змін до Наказу про облікову політику підприємства в частині удосконалення методики обліку ремонтів, модернізації та переоцінки основних засобів, що спрямовані на підвищення достовірності облікових оцінок і посилення аналітичних можливостей бухгалтерського обліку. З метою

підвищення якості аналітичного забезпечення управлінських рішень запропоновано впровадити «Інформаційну карту ремонтів» - новий внутрішньообліковий документ, який фіксує не лише фінансові показники, а й технічні результати ремонтних робіт. Карта дозволяє відстежувати динаміку ремонтних витрат за об'єктами, оцінювати їх ефективність, прогнозувати залишковий строк служби та приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності подальшої експлуатації, модернізації чи заміни активу.

Практичне значення результатів полягає у можливості їх застосування в обліковій політиці підприємства для підвищення ефективності управління основними засобами. Запропоновані зміни до Наказу про облікову політику деталізують інформацію про рух, технічний стан і ремонти основних засобів, що забезпечує повніше розкриття їх облікових оцінок у звітності. Удосконалення структури Наказу дає змогу чітко розмежувати обов'язки бухгалтерів щодо обліку, амортизації та контролю ремонтних витрат, підвищуючи відповідальність і достовірність даних. Впровадження «Інформаційної карти ремонтів» має прикладне значення для внутрішнього контролю, адже систематизує відомості про види, обсяг, вартість і результати ремонтів, забезпечуючи керівництво оперативною інформацією для планування та модернізації основних засобів.

Апробація. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на XXXIII міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» MicroCAD-2025, 14-17 травня 2025 р., м. Харків, ХПІ; Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії часу» 22 травня 2025 р., м. Миколаїв, НАУ; Всеукраїнській студентській інтернет-конференції «Молод, наука, бізнес», 1-2 жовтня 2025 р., м. Миколаїв.

Публікації. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, опубліковані в тезах заг. Обсягом 0,2 д.а.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РЕМОНТУ І МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічний зміст ремонту і модернізації та їх характеристика

У процесі експлуатації основні засоби поступово зношуються, тому для збереження їх у робочому стані необхідне регулярне технічне обслуговування та ремонт. Сучасна класифікація ремонтних робіт передбачає три основні види: відновлювальний, поточний та капітальний ремонт.

Відновлювальний ремонт – це специфічний вид відновлювальних робіт, який здійснюється у випадках надзвичайного пошкодження об'єктів основних засобів внаслідок форс-мажорних обставин, таких як стихійні лиха (повінь, пожежа, землетрус), воєнні дії або тривала бездіяльність активів. Проведення такого ремонту зазвичай фінансується за рахунок резервних або спеціально виділених державних коштів, у тому числі в межах програм відновлення критичної інфраструктури.

Поточний ремонт проводиться у процесі звичайної експлуатації об'єкта без значного переривання виробничого процесу. Він передбачає заміну окремих вузлів і деталей, усунення незначних несправностей, регулювання, змащення та інші дрібні технічні заходи. Його мета – забезпечити безперервність роботи обладнання та знизити ризики аварій.

Капітальний ремонт – це комплексна технічна процедура, що включає повне розбирання обладнання, діагностику його стану, заміну або відновлення зношених елементів, вузлів і механізмів. Після капітального ремонту технічні характеристики об'єкта повинні максимально відповідати первісним або нормативно передбаченим параметрам. Схематично класифікація ремонтів

наведена на рис. 1.1.

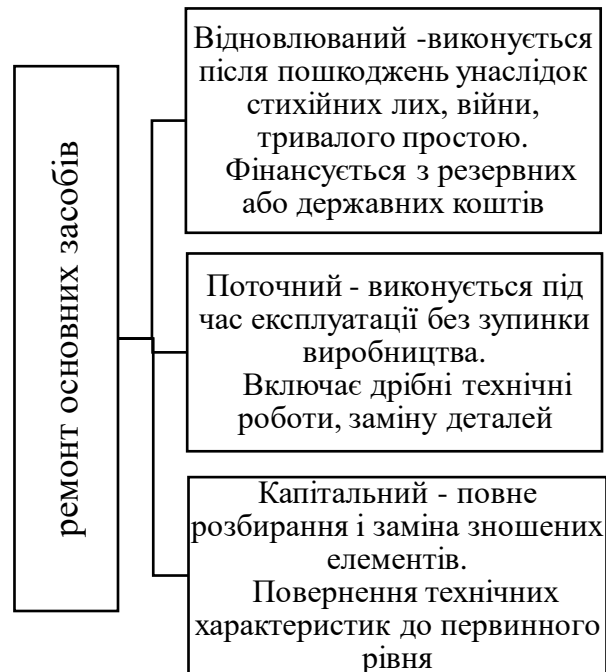

Рис. 1.1. Характеристика ремонтів основних засобів

Окрім ремонтів, важливим напрямом підвищення ефективності використання основних засобів є модернізація. Це технічне удосконалення обладнання, спрямоване на усунення морального зносу, підвищення продуктивності, енергоефективності та приведення його до сучасних стандартів. За масштабом модернізацію поділяють на:

- часткову – оновлення окремих вузлів або функціональних характеристик;
- комплексну (глибоку) – корінна реконструкція з перетворенням об'єкта в принципово нову, більш продуктивну одиницю техніки.

За характером реалізації розрізняють:

- типову модернізацію – масове вдосконалення серійних зразків обладнання відповідно до стандартних рішень;
- цільову модернізацію – індивідуальне оновлення з урахуванням специфіки виробничого процесу конкретного підприємства. Схематично характеристика модернізації основних засобів наведена на рис. 1.2.

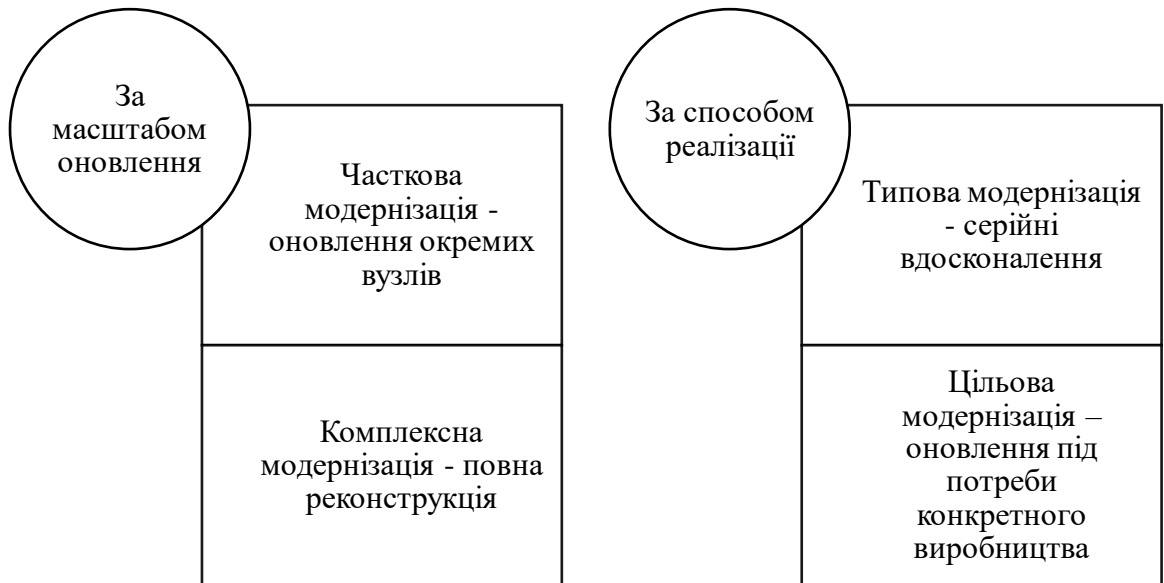

Рис. 1.2. Характеристика модернізації основних засобів

Слід зазначити, що проведення ремонтів або модернізації основних засобів набуло актуальності під час повномасштабного вторгнення в Україну. Так, у багатьох підприємств виникла необхідність проведення відновлювальних ремонтів основних засобів, які були пошкоджені внаслідок дій непереборного характеру, зокрема:

- вплив стихійного лиха: повені, буревії, землетруси, пожежі, зсуви тощо;
- воєнні дії або диверсії: пошкодження інфраструктури внаслідок ракетних обстрілів, вибухів, окупації;
- аварії техногенного характеру: вибухи, масштабні витіки, обвали будівель;
- тривалий простій об'єктів: консервація, зупинка підприємства, евакуація тощо;
- вандалізм або несанкціоноване втручання.

Фінансування відновлювальних ремонтів може здійснюватися за рахунок різних джерел, які схематично зображені на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Джерела фінансування відновлювальних ремонтів

Поточний ремонт – це регламентовані технічні роботи, які виконуються регулярно або за потребою під час експлуатації основних засобів з метою попередження поломок, усунення незначних пошкоджень та забезпечення безперебійного функціонування обладнання. Головною метою поточного ремонту є підтримка основних засобів у робочому стані, продовження терміну їх служби без серйозного втручання та зменшення витрат на капітальні ремонти у майбутньому.

Поточні ремонти проводять згідно затвердженого на підприємстві графіку технічного обслуговування або в оперативному порядку в разі виявлення несправності.

Капітальний ремонт – це глибоке технічне втручання, що передбачає повне або часткове розбирання основного засобу з виявленням, заміною чи відновленням зношених вузлів, деталей та елементів конструкції. Капітальний

ремонт забезпечує відновлення технічного ресурсу об'єкта до рівня, наближеного до первинного.

Основними цілями капітального ремонту є:

- відновлення працездатності після тривалого використання або серйозного зносу;
- забезпечення безпечної експлуатації;
- продовження строку служби основного засобу;
- усунення виявлених дефектів, які не можуть бути виправлені поточним ремонтом.

Відмінності між поточним і капітальним ремонтом основних засобів наведені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Відмінності між поточним і капітальним ремонтом основних засобів

Операції, що здійснюються під час ремонту основних засобів		
№	Поточний ремонт	Капітальний ремонт
1	заміна дрібних зношених елементів (уцільнень, ременів, болтів, фільтрів тощо)	демонтаж та розбирання обладнання
2	змащення, чистка, регулювання механізмів	діагностика стану вузлів і механізмів
3	фарбування, уцільнення, ізоляційні роботи	повна або часткова заміна зношених елементів (наприклад, двигунів, підшипників, електроніки)
4	усунення дрібних витоків або шумів	зварювальні, токарні, фрезерні роботи
5	перевірка та налаштування контрольно-вимірювальних приладів	збірка, тестування та введення в експлуатацію після ремонту
6	технічний огляд і заміна незначних вузлів.	Оновлення елементів безпеки, електропроводки, систем управління тощо.

Капітальний ремонт призначається:

- згідно з регламентом виробника або за технічною документацією;
- за результатами технічного огляду;
- при зниженні продуктивності обладнання або збільшенні простоїв;
- у межах програми технічного переоснащення підприємства.

Рівень витрат на ремонт значною мірою визначається ступенем фізичного зносу основних засобів, якістю виконаних ремонтних робіт і професійною підготовкою персоналу, що обслуговує машини та обладнання. Тому важливо, щоб на кожному підприємстві здійснювався системний контроль за технічним станом обладнання з метою запобігання надмірному фізичному й моральному зносу. Якщо знос активної частини основних засобів перевищує 50%, підприємству необхідно створювати внутрішні ремонтні підрозділи для забезпечення належної працездатності техніки та обладнання.

Витрати на проведення ремонтів основних засобів можуть бути значними. Тому підприємству необхідно налагодити систему своєчасного та якісного проведення планово-попереджувальних ремонтів. Це дасть змогу зменшити аварійність обладнання, скоротити простой, а також знизити витрати на середні та капітальні ремонти.

Перед прийняттям рішення про проведення капітального ремонту облікова служба підприємства має провести детальний економічний аналіз: що є доцільнішим - відновлення існуючої техніки чи придбання нової. Зазвичай проведення другого або третього капітального ремонту є економічно невигідним, оскільки техніка втрачає свою ефективність і не відповідає сучасним вимогам.

У багатьох випадках капітальний ремонт не усуває моральне старіння обладнання, тому його доцільно поєднувати з модернізацією. Водночас і тут потрібно оцінити, що більш вигідно для підприємства: капітальний ремонт із модернізацією чи інвестиції в нове обладнання.

Одним з шляхів зниження вартості ремонту є відновлення зношених деталей безпосередньо на підприємстві. Такий підхід дозволяє:

- оперативно усувати зношення і не затримувати виконання ремонтів;
- знизити витрати, оскільки відновлення, як правило, дешевше за купівлю нових деталей;
- зменшити витрати на транспортування запасних частин ззовні.

Окремо слід виділити модернізацію основних засобів я у вигляді сукупності робіт з технічного удосконалення або поліпшення конструктивних властивостей об'єкта, які:

- усувають моральне старіння;
- підвищують продуктивність, надійність, безпеку чи енергоефективність;
- або адаптують об'єкт до нових умов виробництва (технологій).

Модернізація завжди має результат, що перевищує первинні характеристики об'єкта, тобто відбувається не просто ремонт, а якісне оновлення.

Характеристика видів модернізації наведена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Види модернізації основних засобів

Вид модернізації	Характеристика
Типова	Масова заміна елементів у стандартних одиницях (наприклад, всім конвеєрам замінюють мотор-редуктори на новіші моделі)
Цільова	Індивідуальні зміни під потреби конкретного підприємства, цеху, продукту
Часткова	Модернізація лише окремих елементів (електроприводу, системи керування тощо)
Комплексна	Повна технічна перебудова об'єкта без його заміни на новий (майже як новий об'єкт на старій базі)

Економічний ефект або додатковий прибуток від проведення модернізації може бути розрахований за формулою:

$$\Delta C = \Delta П = (C_1 - C_2) \times V_2 \quad (1.1)$$

де

ΔC – економія за рахунок зниження собівартості продукції;

$\Delta П$ – додатковий прибуток;

C_1 і C_2 – собівартість виготовлення одиниці продукції до та після модернізації відповідно;

V_2 – обсяг виробництва після модернізації.

Таким чином, додатковий прибуток визначається як добуток різниці між старою та новою собівартістю на кількість одиниць продукції, виробленої після

модернізації.

При плануванні та проведенні ремонтів і модернізації основних засобів необхідно керуватися діючою нормативною базою. В табл. 1.3. проведено узагальнення нормативно-правових документів, якими слід керуватися при обліковому відображенні ремонтів та модернізації основних засобів на підприємствах та в установах України.

Таблиця 1.3

Нормативне регулювання обліку ремонтів та модернізації основних засобів в Україні

Нормативний документ	Характеристика
Закон України «Про бухгалтерський і облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996	Визначає обов'язковість відображення усіх господарських процесів підприємства у фінансовому обліку і формування за його даними фінансової звітності [53]
НПСБО 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92	Визначає порядок формування первісної вартості основних засобів, порядок облікового відображення витрат на поточні і капітальні ремонти та модернізацію [37]
НПСБО 16 «Витрати» від 31.12.1999 р. № 318.	Визначає порядок формування собівартості робіт та послуг [38]
МСБО 16 «Основні засоби» в ред. від 01.01.2012 р.	Визначає порядок облікового відображення витрат на щоденне обслуговування об'єктів, які визнаються у складі прибутку або збитку, витрат на технічне обслуговування та ремонт, які не змінюють балансову вартість основних засобів та витрат на їх капітальний ремонт або модернізацію, які капіталізуються [31]
Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р.	Визначає порядок включення до витрат звітного податкового періоду витрат на ремонт та поліпшення основних засобів; порядку нарахування амортизації об'єктів, які перебувають на реконструкції або капітальному ремонті; порядку амортизації витрат на капітальні ремонти та реконструкцію[49]
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Мінфіну від 30.09.03 р. № 561	Визначають порядок документального оформлення ремонту та модернізації основних засобів, порядок відображення витрат на проведення поточних, капітальних ремонтів та модернізації, пояснюють відмінності між поточним та капітальним ремонтом[29]

Отже, облікове відображення проведення ремонтів та модернізації основних засобів є важливою ланкою роботи бухгалтерської служби підприємства. Напрацювання об'єктивних підходів до розмежування в обліку витрат на поточні та капітальні ремонти допоможе сформувавши реальну картину функціонального стану основних засобів підприємства, а його аналіз сприятиме більш ефективному їх використанню.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Облікова наука є наукою, що перебуває у стані постійного вдосконалення, оскільки бухгалтерський облік є напрямом діяльності, який постійно змінюється внаслідок зміни нормативної бази, переходу на міжнародні стандарти обліку і звітності, тощо. Тому в наукових колах точиться постійна дискусія щодо питань методології та методики обліку господарських процесів. Якщо розглянути питання обліку ремонтів та модернізації необоротних активів, то в першу чергу виникає питання тлумачення ключових термінів для їх правильного відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку.

Так, Ю. Перетятко наголошує на тому, що нормативні документи, які регламентують методологію обліку ремонтів основних засобів, дотепер не мають чіткого визначення сутності категорій «поточний ремонт» та «капітальний ремонт», що ускладнює роботу бухгалтера при відображенні в обліку відповідних витрат і викликає можливість різних підходів у різних облікових працівників.

Науковець пропонує власне тлумачення сутності зазначених економічних категорій. Що на його думку сприятиме більш точному відображенню в обліку витрат, пов'язаних із проведенням ремонтних робіт і, відповідно, формуванню їх собівартості для потреб фінансової звітності [47].

Н. Гавриленко також наголошує на важливості правильної класифікації витрат на проведення поточних і капітальних ремонтів основних засобів. Для цього автор пропонує на підприємстві створювати спеціальну комісію, до функцій якої входить оцінка стану об'єктів, що потребують ремонту і визначення до якої саме категорії відносити витрати на проведення ремонту. Це, на думку автора, допоможе запобігти завищенню витрат на поточні ремонти основних засобів, які в свою чергу можуть суттєво вплинути на рівень собівартості продукції або послуг і, відповідно, на оподаткування підприємства [6].

В. Леонтєва висвітлює проблему облікового відображення витрат на ремонти необоротних активів у закладах освіти. Авторка наголошує на тому, що при проведенні ремонтів слід керуватися певною нормативною документацією, зокрема діючими ДСТУ та ГОСТ. Так саме, як і Н. Гавриленко, автор наголошує на необхідності створення комісій, які б періодично досліджували стан необоротних активів і своєчасно приймали рішення про проведення поточного або капітального ремонту.

Авторка зазначає, що ремонти можуть капітальні ремонти можуть бути комплексними та вибірковими та характеризує їх основні відмінності. Крім того, автор наводить власну класифікацію методів ремонту основних засобів. Ми погоджуємося з пропозицією класифікувати ремонти основних засобів залежно від їх характеру та складності на післяоглядові, періодичні, стандартні, гарантійні та аварійні. Це надасть змогу більш правильно визначитись із напрямками здійснення відповідних витрат [24].

О. Коба та А. Тесля наголошують на тому, що науковці дотепер мають різні погляди на сутність категорії «ремонт основних засобів» і навколо цього точиться наукова дискусія. Крім того, автори наголошують на необхідності вдосконалення аналітичного обліку ремонтів основних засобів, вказуючи в облікових регістрах дані щодо джерел походження об'єктів, груп об'єктів, видів

та способів проведення ремонтних робіт. Це на думку авторів дозволить приймати правильні рішення щодо віднесення витрат на об'єкти обліку і формування собівартості ремонтних робіт [17].

Ю. Скорнякова наголошує на певній суперечливості віднесення витрат на ремонт основних засобів до капітальних та поточних. Автор зазначає, що розмежування витрат на поточні та капітальні може суттєво вплинути на оподаткування підприємства, формування показників фінансової звітності і, в кінцевому підсумку, спровокувати конфлікти підприємства з податковими органами. На думку автора, необхідні зміни у нормативних документах, зокрема у Податковому Кодексі України, згідно якого слід передбачити можливість платника податків включати витрати на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів у розмірі не більше 25% суми нарахованої амортизації цих об'єктів. Крім того, автор вважає. Що підприємство повинно самостійно визначати вартісну межу поточних і капітальних ремонтів [56].

Л. Лігоненко та Л. Неверська розглядають проблемні аспекти модернізації основних засобів, що мають місце в Україні. Автори наголошують на тому, що сучасний бізнес розуміє необхідність проведення саме модернізації необоротних активів, що є позитивним. Тому пропонується застосовувати проектний підхід до вирішення питань модернізації основних засобів. Ключовою проблемою автори вбачають у необхідності пошуку коштів на проведення модернізації. Джерелами таких коштів можуть слугувати накопичена амортизація, виручка від продажу непотрібних об'єктів, залучення коштів у вигляді кредитів або лізингу [25].

Я. Ізмайлов, І. Єгорова та О. Морозюк наголошують на низці проблемних питань в обліку ремонтів та модернізації основних засобів, які потребують вивченню та вдосконаленню. Зокрема автори наголошують на необхідності оновлення нормативної бази, в контексті більш точного тлумачення сутності категорії «поліпшення основних засобів», осучаснення форм первинних документів, якими оформлюють процеси поліпшення основних засобів,

вдосконаленні методики аналітичного обліку поліпшень на рахунку 15 [16].

Ми погоджуємося з багатьма тезами сучасних науковців і вважаємо необхідним в першу чергу визначитись з трактуванням сутності категорій «ремонт», «поліпшення», «модернізація», що допоможе більш правильно відображати витрати в бухгалтерському обліку. Виходячи з зазначеного, пропонуємо наступні тлумачення сутності категорій.

Поліпшення - це будь-які дії щодо удосконалення або доповнення об'єкта основних засобів, що призводять до зростання його вартості, підвищення ефективності експлуатації або покращення умов функціонування, без зміни основного функціонального призначення.

Поточний ремонт основних засобів - це сукупність планових профілактичних і незначних ремонтно-відновлювальних заходів, спрямованих на забезпечення безперебійної роботи об'єкта, запобігання зносу та усунення дрібних пошкоджень, без внесення конструктивних змін.

Капітальний ремонт основних засобів - це комплекс відновлювальних робіт, що передбачає заміну або суттєве відновлення зношених вузлів, деталей та конструктивних елементів з метою забезпечення подальшого використання об'єкта за первісним призначенням і подовження строку його експлуатації без зміни техніко-економічних характеристик.

Модернізація основних засобів - це процес технічного або функціонального вдосконалення основних засобів, що здійснюється шляхом упровадження нових технічних рішень, удосконалення окремих елементів або вузлів, у результаті чого підвищується продуктивність, розширюється функціонал або покращуються техніко-економічні показники об'єкта.

Реконструкція - це глибока перебудова або переоснащення основних засобів, яка включає зміну функціонального призначення, планувальних, конструктивних або технологічних рішень об'єкта з метою підвищення ефективності його використання або адаптації до нових виробничих умов.

Попри значну увагу науковців до питань відображення ремонтів і модернізації основних засобів, проблемним залишається нормативно-правове регулювання цих операцій, зокрема у частині гармонізації вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Невизначеність у трактуванні меж між поточним ремонтом, поліпшенням і модернізацією, а також відмінності у підходах до капіталізації витрат зумовлюють складнощі в обліковій практиці підприємств. Саме тому подальше дослідження потребує порівняльний аналіз нормативних положень, їх впливу на облікову політику підприємства та можливості практичної адаптації міжнародних підходів у вітчизняній системі обліку.

Система нормативно-правового регулювання обліку операцій з основними засобами в Україні формально є багаторівневою, взаємопов'язаною та спрямованою на забезпечення методологічної єдності облікових підходів. Вона охоплює три рівні регламентації:

- верхній рівень - законодавчі акти, які визначають загальні правові принципи ведення бухгалтерського обліку;
- середній рівень - положення (стандарти) бухгалтерського обліку та методичні рекомендації;
- нижній рівень - внутрішні регламенти підприємства, зокрема наказ про облікову політику, що забезпечують практичну реалізацію встановлених вимог.

Однак, попри формальну узгодженість, проблемним залишається питання практичної гармонізації національних П(С)БО з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Розбіжності у тлумаченні понять «ремонт», «поліпшення» та «модернізація» ускладнюють відокремлення поточних витрат від капітальних інвестицій, що безпосередньо впливає на достовірність фінансових результатів і структуру активів підприємства.

Основним нормативним документом, який регулює порядок ведення

бухгалтерського обліку операцій з основними засобами, є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (НП(С)БО 7) [49]. Відповідно до пункту 4 цього стандарту, основні засоби визначаються як матеріальні активи, що використовуються підприємством у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг або для адміністративних потреб, і мають строк корисного використання понад один рік.

Ключові положення НП(С)БО 7 встановлюють не лише порядок визнання й оцінки основних засобів, а й правила обліку їх поліпшення. Так, відповідно до пункту 8, первісна вартість об'єкта збільшується на суму витрат, пов'язаних із модернізацією, модифікацією, добудовою, дообладнанням чи реконструкцією, якщо такі заходи сприяють зростанню майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання активу. Саме це положення є базовим для розмежування між поточними витратами (що визнаються витратами звітного періоду) і капітальними інвестиціями, які підлягають капіталізації.

У процесі здійснення робіт із поліпшення основних засобів витрати тимчасово обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», а після завершення робіт - переносяться на рахунок 10 «Основні засоби» як збільшення їх вартості. Після капіталізації підприємство має переглянути строк корисного використання та метод амортизації активу (п. 25, 29 НП(С)БО 7), якщо модернізація істотно вплинула на його технічні характеристики або строк служби.

Разом з тим, у чинних нормативних актах відсутні чіткі критерії визначення меж між ремонтом та поліпшенням, що створює ризики суб'єктивного трактування бухгалтером господарських операцій. Це призводить до відмінностей у відображенні подібних операцій на різних підприємствах, ускладнює порівнянність звітності та спотворює аналітичні показники ефективності використання основних засобів.

Для підприємств, що звітують за міжнародними стандартами,

застосовується Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» [36], який визначає подібні принципи визнання, оцінки, амортизації та поліпшення активів. Водночас МСБО 16 чіткіше розмежовує витрати, що підлягають капіталізації, від тих, які слід визнавати витратами періоду, наголошуючи на критеріях зростання майбутніх економічних вигод і достовірної оцінки результату поліпшення.

Порівняння положень НП(С)БО 7 та МСБО 16 – табл. 1.4 – засвідчує, що, попри спільну мету - достовірне відображення вартості основних засобів і результатів їх поліпшення, підходи до визнання та оцінки витрат істотно відрізняються за рівнем деталізації та гнучкості.

Таблиця 1.4

Порівняльна характеристика положень НП(С)БО 7 та МСБО (IAS) 16 у контексті поліпшення основних засобів

Критерій порівняння	НП(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО (IAS) 16 «Основні засоби»
1	2	3
Підхід до визначення поліпшення	Не подано чіткого визначення; наведено приклади (модернізація, реконструкція, добудова, дообладнання).	Прямого визначення немає; поліпшення розглядається через критерій підвищення майбутніх економічних вигод.
Критерії капіталізації витрат	Витрати капіталізуються, якщо вони забезпечують зростання майбутніх економічних вигод від використання активу.	Витрати визнаються активом, якщо: 1) очікується отримання майбутніх вигод; 2) їх можна достовірно виміряти.
Приклади витрат, що підлягають капіталізації	Модернізація, реконструкція, добудова, дообладнання.	Перелік не наводиться; головний акцент зроблено на сутності змін, а не на їх формі.
Попередній облік витрат	Витрати накопичуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» до завершення робіт.	Облік ведеться на рахунку «Construction in Progress» (будівництво в процесі).
Момент визнання (капіталізації)	Після завершення робіт і введення об'єкта в експлуатацію.	Коли актив готовий до використання за призначенням.
Амортизація після поліпшення	Перераховується у разі зміни строку служби або технічних характеристик активу.	Переглядається строк корисного використання та метод амортизації, якщо поліпшення вплинуло на економічні вигоди.

Продовж. табл. 1.4

1	2	3
Роль професійного судження бухгалтера	Застосовується частково, не конкретизовано в стандарті.	Є ключовим елементом при оцінці сутності витрат і визначенні їх капітального характеру.
Підхід до оцінки економічної вигоди	Економічна вигода = збільшення продуктивності, продовження строку експлуатації або зниження витрат.	Економічна вигода може виявлятися як у підвищенні доходів, так і у зменшенні операційних витрат.
Вимоги до розкриття інформації	Рекомендовано розкривати облікові методи, але без обов'язкових норм.	Вимагається розкриття методів оцінки, критеріїв капіталізації та підходів до оцінки активів у примітках до фінансової звітності.

Національний стандарт орієнтований на формальний підхід до класифікації операцій і не визначає чітких критеріїв віднесення витрат до капітальних чи поточних. Водночас міжнародний підхід базується на економічній сутності операцій і професійному судженні бухгалтера, що дає змогу гнучкіше оцінювати наслідки поліпшень.

Ключовим недоліком вітчизняного регулювання є відсутність уніфікованого визначення терміна «поліпшення» та неврегульованість процедур капіталізації у разі часткової модернізації чи заміни компонентів об'єкта. Це ускладнює ведення обліку, знижує порівнянність фінансової звітності та створює ризики суб'єктивного трактування господарських операцій.

Попри наявність нормативного регулювання (табл. 1.4), у практиці бухгалтерського обліку все ще виникають труднощі з класифікацією витрат на поліпшення. Це пов'язано з відсутністю чітких критеріїв, які дозволяють однозначно розмежувати капітальні витрати і витрати на поточне утримання. Тому особливої ваги набуває внутрішня облікова політика підприємства, у якій необхідно чітко визначити підходи до обліку ремонтів, модернізацій та реконструкцій з урахуванням вимог стандартів і специфіки діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК РЕМОНТУ І МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Приватна агрофірма заснована 21 березня 2000 року та здійснює господарську діяльність відповідно до чинного законодавства України. Підприємство функціонує на загальній системі оподаткування та є платником податку на додану вартість. Юридична адреса агрофірми: Полтавська область, Кременчуцький район.

Керівництво здійснює директор, який очолює підприємство протягом останніх шести місяців. Засновником і кінцевим бенефіціарним власником виступає він же.

Основним видом діяльності агрофірми є вирощування зернових (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Поряд із цим підприємство реалізує диверсифіковану стратегію розвитку, поєднуючи кілька взаємодоповнюючих напрямів:

- розведення овець і кіз;
- виробництво олії та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- оптова торгівля зерном, насінням і кормами;
- післяурожайна діяльність і зберігання зернових;
- надання в оренду сільськогосподарської техніки, обладнання та нерухомості;
- вантажні перевезення, послуги громадського харчування й тимчасового розміщування;
- рекламна діяльність та інші допоміжні види підприємництва.

Така диверсифікація господарських напрямів забезпечує підприємству гнучкість, зниження виробничих ризиків і зміцнення фінансової стійкості в умовах мінливої ринкової кон'юнктури.

Фінансово-економічні результати діяльності свідчать про позитивну динаміку розвитку підприємства. У 2024 році дохід агрофірми становив 40 074 тис. грн, що на 12,6 % більше, ніж у 2023 році (35 579 тис. грн). Чистий прибуток зріс до 3 985 тис. грн, тоді як роком раніше він становив лише 135 тис. грн. Активи підприємства на кінець 2024 року досягли 48 613 тис. грн, а зобов'язання скоротилися до 13 039 тис. грн, що відображає підвищення рівня фінансової автономії.

Кількість працівників у 2024 році становила 34 особи, що свідчить про оптимізацію кадрової структури при збереженні виробничого потенціалу.

Аналіз забезпеченості трудовими ресурсами приватної агрофірми за 2022–2024 рр. засвідчив стабільність кадрового потенціалу підприємства за незначного скорочення чисельності працівників. У 2024 році в рослинництві було зайнято 34 особи, що лише на одну особу менше, ніж у 2022 році (зменшення на 2,9 %). Така динаміка не вплинула на масштаб виробничої діяльності, адже площа сільськогосподарських угідь залишалася практично незмінною - близько 1044 га.

Збереження обсягу земельних ресурсів при скороченні персоналу свідчить про підвищення ефективності використання робочої сили. На одного працівника в 2024 році припадало 30,7 га сільськогосподарських угідь, що на 2,7 % більше, ніж у 2022 році. Це свідчить про зростання продуктивності праці та покращення організації виробничого процесу.

Позитивні тенденції спостерігаються і щодо технічного забезпечення. Середньорічна вартість основних виробничих засобів збільшилася на 5,9 %, що зумовило підвищення фондоозброєності одного працівника до 976,25 тис. грн, або на 9,0 % більше, ніж у базовому році. Зростання цього показника відображає посилення техніко-технологічної бази підприємства та оновлення парку машин і

обладнання.

Отже, упродовж 2022–2024 рр. у приватної агрофірми відбулися позитивні зрушення у використанні трудових ресурсів. Незначне скорочення чисельності працівників супроводжувалося підвищенням рівня механізації, що забезпечило ефективніше використання робочого часу, зростання продуктивності праці та зміцнення економічної стійкості підприємства.

Основні засоби приватної агрофірми становлять матеріальну основу виробничого потенціалу підприємства та забезпечують безперервність сільськогосподарського процесу. До їх складу входять будівлі, споруди, машини й обладнання, транспортні засоби, багаторічні насадження, робоча та продуктивна худоба, інструменти, інвентар та інші матеріальні активи, що використовуються у господарській діяльності протягом тривалого періоду.

Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби», ці активи визнаються такими, що здатні приносити економічні вигоди підприємству протягом строку корисного використання, який перевищує один рік. У діяльності приватної агрофірми основні засоби застосовуються переважно для виконання технологічних операцій у рослинництві, транспортування сільськогосподарської продукції, обробки зерна та олійних культур, а також для утримання адміністративних і допоміжних підрозділів.

Значна частка основних засобів припадає на машини, трактори, ґрунтообробну техніку, комбайни, транспортні засоби та складське обладнання, що формують матеріально-технічну базу виробництва. Наявність сучасної техніки та її технічний стан безпосередньо впливають на рівень урожайності, собівартість продукції й ефективність використання трудових і земельних ресурсів.

Отже, раціональне використання, своєчасне оновлення та належне технічне обслуговування основних засобів є ключовими умовами стабільного розвитку агрофірми.

Разом із трудовими ресурсами важливим чинником забезпечення ефективності діяльності приватної агрофірми виступає матеріально-технічна база, що охоплює як основні засоби, так і оборотні активи. Саме вони забезпечують безперервність виробничого процесу, створюють умови для формування запасів, підтримання ліквідності та оперативного використання фінансових ресурсів.

Упродовж 2022–2024 рр. спостерігалася тенденція до незначного зменшення обсягу оборотних активів, що знизилися на 2360 тис. грн, або на 7,7 %. Така динаміка зумовлена насамперед скороченням залишків готової продукції на 4973 тис. грн (24,3 %), частка якої у структурі оборотних активів зменшилася з 67 % у 2022 р. до 55 % у 2024 р. Це свідчить про активізацію збутової діяльності, зменшення складських залишків і прискорення оборотності капіталу.

Виробничі запаси за цей період скоротилися на 31,1 %, що може бути наслідком оптимізації управління ресурсами та переходу до більш економного використання матеріалів. Водночас незавершене виробництво зросло на 21,1 %, що вказує на розширення виробничої діяльності та підготовку до збільшення обсягів майбутнього випуску продукції.

Позитивною тенденцією є також зростання витрат майбутніх періодів на 37,2 %, що відображає інвестиції у підготовчі та передвиробничі процеси, спрямовані на розвиток підприємства. Дебіторська заборгованість скоротилася на 22,7 %, що свідчить про підвищення дисципліни розрахунків із контрагентами та ефективніше управління коштами.

Особливо варто відзначити значне зростання грошових коштів - майже у чотири рази (з 1058 тис. грн у 2022 р. до 4081 тис. грн у 2024 р.). Це свідчить про посилення ліквідності, своєчасність надходження виручки від реалізації та підвищення фінансової гнучкості підприємства.

Таким чином, проведений аналіз оборотних активів приватної агрофірми засвідчив ефективне управління фінансовими ресурсами та раціональне

використання капіталу. Сформована структура активів забезпечує належний рівень ліквідності, фінансової стійкості та гнучкість у прийнятті управлінських рішень. Водночас результативність функціонування підприємства значною мірою залежить від організації бухгалтерського обліку, який забезпечує достовірність даних, необхідних для контролю та аналізу діяльності.

Облік на підприємстві ведеться з моменту його державної реєстрації бухгалтерською службою, яку очолює головний бухгалтер. Штат облікового персоналу налічує чотири особи, кожна з яких відповідає за окрему ділянку облікової роботи. Зокрема, виділено фахівця, який здійснює ведення обліку необоротних активів, у тому числі контролює процеси їх ремонту, модернізації та реконструкції. Така структурна організація забезпечує чіткий розподіл функціональних обов'язків, підвищує якість облікової інформації та створює умови для ефективного управління основними засобами підприємства.

Згідно Наказу про облікову політику облік на підприємстві ведеться автоматизовано у програмному продукті із застосуванням підходів журнально-ордерної форми. Інформація про наявність, рух та ремонти основних засобів узагальнюється на синтетичних рахунках 10 «Основні засоби», 15 «Капітальні інвестиції» та на рахунках обліку відповідних витрат.

Організація обліку ремонту та модернізації основних засобів полягає в системному підході до відображення витрат, пов'язаних із підтриманням, відновленням і поліпшенням технічного стану об'єктів основних засобів. Вона охоплює питання класифікації витрат, їх документального оформлення, вибору відповідного методу обліку та правильного відображення у фінансовій звітності.

Обліковою політикою підприємства передбачено, що витрати на ремонт основних засобів (як поточний, так і капітальний), якщо вони не призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, визнаються витратами звітного періоду (відповідно до п. 14 НП(С)БО 7).

В Наказі про облікову політику дослідженого підприємства слід

передбачити критерії віднесення витрат на ремонт основних засобів до поточних чи капітальних. Ключові аспекти організації обліку ремонтів основних засобів наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Ключові аспекти організації обліку ремонтів основних засобів

Компонент	Поточний ремонт	Капітальний ремонт
Вплив на строк служби	Не продовжує	Підтримує або відновлює
Відображення у звітності	Витрати періоду	Витрати періоду (якщо внаслідок ремонту на досягнуто поліпшення) або збільшення вартості об'єкта
Обліковий рахунок	23, 91, 92, 93, 94	23, 91, 92, 93, 94 – якщо поліпшень не досягнуто; 15 з подальшим включенням до первісної вартості – якщо відбулися поліпшення
Капіталізація	Ні	Ні – якщо поліпшення не відбулося, так – якщо об'єкт суттєво поліпшено
Амортизація	Не змінюється	Не змінюється, якщо змін технічних характеристик не досягнуто, так – якщо внаслідок ремонту або модернізації досягнуто суттєвих змін у технічних характеристиках

Крім того, Наказ про облікову політику має містити наступні позиції:

- обрані методи аналітичного обліку ремонтних витрат;
- порядок документального підтвердження проведених робіт;
- правила відображення витрат у фінансовій звітності.

Особливу увагу необхідно приділити організації внутрішнього контролю за ремонтами, зокрема:

- за дотриманням затвердженого плану ремонтів (річного або квартального);
- відповідністю витрат кошторису на ремонт;
- своєчасністю та якістю виконання ремонтних робіт;
- верифікації документів, які підтверджують фактичне проведення робіт.

Організаційними інструментами такого контролю є:

- Наказ (розпорядження) керівника про проведення ремонту;

- План-графік ремонтів;
- Внутрішні звіти відповідальних осіб (інженерно-технічного персоналу, керівника підрозділу, бухгалтера).

Правильна організація обліку ремонтів повинна забезпечити здійснення повного контролю пакету первинних документів, якими оформляється проведення ремонтних робіт, а саме:

- Акти дефектів або Відомості дефектів які фіксують технічну необхідність ремонту;
- Акти виконаних робіт (власними силами або підрядником);
- Накладні на матеріали, рахунки-фактури, кошторисна документація;
- Акти приймання-передачі відремонтованих та реконструйованих об'єктів у підрозділі. Приклади розроблених автором додатків до наказу про облікову політику наведені у додатках.

Облікова служба підприємства перевіряє достовірність, повноту та доцільність витрат.

Організація аналітичного обліку повинна забезпечити деталізацію даних за ознаками, які дозволяють проводити контроль, аналіз та планування ремонтних витрат.

Основними аналітичними ознаками обліку ремонтів виступають:

- об'єкти ремонту (інвентарний номер, назва, місце експлуатації);
- види ремонту (поточний, капітальний);
- види витрат (матеріали, оплата праці, послуги сторонніх організацій);
- підрозділ або відповідальна особа;
- джерело фінансування (власні кошти, кредит, орендар тощо);
- підрядник - у разі залучення зовнішніх виконавців.

В обліковій політиці підприємства слід передбачити наступні організаційні заходи, спрямовані на посилення контролю за проведенням ремонтів основних засобів:

- щомісячне або щоквартальне звітування про понесені витрати на здійснення ремонтів;
- проведення аналізу відхилень планових витрат від фактичних;
- проведення оцінки ефективності понесених витрат на ремонти;
- розробка пропозицій щодо оптимізації ремонтної політики підприємства.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік ремонту і модернізації основних засобів та відображення даних у звітності

Облік ремонту основних засобів є складовою системи управління виробничими ресурсами підприємства, оскільки саме від правильного визначення характеру ремонтних робіт залежить порядок відображення витрат у бухгалтерському обліку та їх подальшій капіталізації або списанні. З метою забезпечення достовірності облікових даних і контролю за ефективністю витрачання коштів процес обліку ремонтів доцільно розглядати поетапно.

На першому етапі необхідно чітко ідентифікувати вид ремонтних робіт. Це може бути поточний ремонт, капітальний ремонт, технічне обслуговування, модернізація чи реконструкція. Кожен із цих видів має свої особливості та різний економічний зміст:

- поточний ремонт виконується з метою підтримання об'єкта у працездатному стані, усунення незначних пошкоджень і не призводить до збільшення строку служби чи продуктивності активу;
- капітальний ремонт передбачає часткову або повну заміну основних вузлів, агрегатів чи конструктивних елементів об'єкта та спрямований на відновлення його початкових техніко-експлуатаційних характеристик;
- модернізація і реконструкція мають на меті покращення функціональних властивостей основних засобів, підвищення їхньої продуктивності, зменшення

експлуатаційних витрат або подовження строку служби.

Для прийняття правильного рішення щодо визначення типу ремонту необхідно ретельно ознайомитися з технічною документацією на об'єкт, зокрема з паспортом машини, технічними умовами експлуатації, інструкціями виробника. Важливо також визначити, до якої групи основних засобів належить об'єкт згідно з обліковою політикою підприємства, адже саме від цього залежить порядок списання або капіталізації витрат.

У разі необхідності до оцінки характеру майбутніх робіт залучаються фахівці відповідної кваліфікації (механіки, інженери, техніки), які надають обґрунтований висновок щодо рівня складності, доцільності та технічного ефекту ремонту. Остаточне рішення про тип ремонтних робіт приймає керівник підприємства, що обов'язково оформлюється відповідним наказом.

У Наказі про проведення ремонтних робіт зазначаються підстави для ремонту, склад виконавців, строки виконання, джерела фінансування та відповідальні особи.

Після визначення типу ремонту розпочинається етап документального оформлення – табл. 2.2. На цьому етапі враховується, хто є виконавцем ремонтних робіт. Якщо послуги надає стороння організація, обов'язковими первинними документами є договір підряду, рахунок-фактура та акт приймання виконаних робіт (послуг), який підтверджує факт виконання робіт і є підставою для оплати. За потреби оформлюється також податкова накладна.

Якщо ж ремонт виконується власними силами підприємства, його вартість визначається на підставі типових форм первинних документів: накладних на відпуск матеріалів зі складу, лімітно-забірних карток, нарядів на оплату праці, табелів обліку робочого часу, відомостей нарахування заробітної плати тощо.

У деяких випадках складається відомість обліку ремонтних робіт, яка узагальнює інформацію про обсяг витрат на матеріали, заробітну плату, використання техніки й енергоресурсів.

**Характеристика первинних документів, що складаються при проведенні
ремонтів основних засобів**

Назва документа	Коли використовується	Основний зміст документа	Приклад застосування на підприємстві	Нормативне посилання
Відомість дефектів на ремонт машин (форма № ВЗСГ-6)	При виявленні несправностей тракторів, комбайнів, ґрунтообробної та іншої сільськогосподарської техніки	Містить дані про тип і марку машини, опис дефектів, пропозиції щодо усунення, потребу в запасних частинах, кошторис витрат та підписи членів комісії	Під час підготовки до збирання врожаю комісія оглядає комбайн CLAAS, фіксує знос ременів і підшипників, визначає вартість та терміни заміни	Наказ Мінагрополітики України № 929 від 27.09.2007 р., дод. 6
Дефектний акт	Під час проведення ремонтів будівель, споруд, житлового фонду, адміністративних приміщень, тваринницьких ферм	Фіксує технічний стан об'єкта, види пошкоджень, необхідність проведення ремонту, обсяг робіт та попередній кошторис витрат	При ремонті зерносховища комісія виявляє пошкодження покрівлі, пропонує заміну листів металу та розраховує вартість матеріалів	Використовується відповідно до Інструкції з технічного обслуговування і ремонту будівель та споруд [63]
Відомість дефектів (форма № 5)	При ремонті трубопроводів, мостів, гідротехнічних споруд, насосних станцій та інших інженерних об'єктів	Містить інформацію про місце та характер пошкоджень, причини їх виникнення, перелік ремонтних заходів і потребу в матеріалах	Під час обстеження насосної станції зазначаються місця корозії труб, вид зварювальних робіт, необхідна кількість труб і електродів	

Якщо об'єкт потребує капітального ремонту або поліпшення, перед початком робіт проводиться технічний огляд комісією, до складу якої входять представники адміністрації, головний інженер, головний бухгалтер і відповідальні працівники виробничих підрозділів. За результатами огляду складається Відомість дефектів на ремонт машин (Дефектна відомість). У ній фіксується технічний стан об'єкта, характер і перелік виявлених несправностей, обсяг запланованих робіт та орієнтовна сума витрат.

Дефектна відомість має подвійну роль - з одного боку, вона виступає документальним підтвердженням необхідності проведення ремонту, з іншого - виконує функцію кошторису витрат, на основі якого формується бюджет ремонтних робіт.

Єдиної типової форми цього документа не передбачено чинними нормативними актами; його структура визначається підприємством самостійно з урахуванням галузевих особливостей і типу об'єкта. Як правило, до дефектної відомості включають такі реквізити: найменування та інвентарний номер об'єкта, опис дефектів, заплановані ремонтні дії, перелік необхідних матеріалів, вартість робіт і підписи членів комісії.

Саме на підставі цієї відомості складаються подальші документи – кошторис на проведення ремонту, графік виконання робіт, а також визначається порядок відображення витрат у бухгалтерському обліку.

Таким чином, дефектна відомість виступає ключовим первинним документом, що забезпечує аналітичну обґрунтованість і контроль за правильністю визначення обсягу та вартості ремонтних робіт.

Якщо ремонту потребує рухомий склад підприємства, зокрема автомобілі, трактори, причепи, спеціальна техніка чи інші транспортні засоби, порядок документального оформлення таких робіт визначається Правилами технічного обслуговування і ремонту дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від

30.03.1998 р. № 615 [51]. Зазначені Правила регламентують послідовність проведення ремонтних операцій, форми документів, порядок оформлення актів приймання-передачі транспортних засобів у ремонт і їх повернення з ремонту, а також вимоги до оформлення технічних звітів про виконані роботи.

Відповідно до цих нормативів, перед початком ремонту складається акт приймання автомобіля (машини) у ремонт, який містить відомості про технічний стан, наявні пошкодження, пробіг, показники спідометра та комплектацію. У процесі виконання робіт ведеться наряд-замовлення або акт виконаних робіт, де зазначаються перелік ремонтних операцій, витрачені матеріали, використані запасні частини та норми часу.

Після завершення ремонту оформлюється Акт здачі-приймання автомобіля з ремонту, який засвідчує готовність транспортного засобу до подальшої експлуатації, проведення контрольного огляду та випробувань. Цей документ є ключовим елементом облікової документації, оскільки фіксує факт завершення ремонтних робіт і підтверджує їх якість.

Для внутрішнього обліку витрат підприємства акти та супровідні документи слугують підставою для списання використаних матеріалів, нарахування заробітної плати ремонтним працівникам, визначення собівартості ремонтних робіт і прийняття рішення щодо можливості їх капіталізації.

Якщо ремонт виконується сторонніми організаціями (СТО чи авторемонтними підприємствами), до бухгалтерських документів додаються договір на ремонт, рахунок-фактура, акт наданих послуг і податкова накладна. Такі документи підтверджують фактичне здійснення ремонтних операцій, забезпечують обґрунтованість витрат і є інформаційним джерелом для синтетичного та аналітичного обліку за рахунками 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати» або 15 «Капітальні інвестиції» - залежно від характеру проведених робіт.

Систематизація зазначених документів наведена у табл. 2.3, що відображає

порядок їх оформлення, змістову характеристику та призначення в обліковому процесі.

Таблиця 2.3

Документальне оформлення ремонту автомобілів

Назва документа	Характеристика	Зміст і практичне значення для обліку
Акт передачі-приймання автомобіля в ремонт	Складається при передачі транспортного засобу до ремонтного підрозділу або сторонньої організації.	В акті фіксується технічний стан автомобіля, зовнішні пошкодження, комплектація, пробіг, показники спідометра, залишок пального. Документ є підставою для відкриття аналітичного обліку витрат на ремонт і визначення відповідальної особи за збереження майна.
Рахунок-фактура, наряд-замовлення (форма довільна)	Використовується під час оформлення замовлення на виконання ремонтних робіт сторонньою організацією або власною ремонтною дільницею.	У документі зазначаються вид робіт, їх трудомісткість, норма часу, вартість матеріалів, надбавки за складність чи шкідливість умов праці, загальна вартість послуг, ПІБ виконавця, підписи замовника та виконавця. Є підставою для оплати послуг та включення витрат до бухгалтерського обліку.
Накладна на відпуск матеріалів (форма М-11)	Оформлюється при передачі зі складу запасних частин, шин, мастил, фарб та інших матеріалів для проведення ремонту.	У документі зазначається номенклатура, кількість і вартість матеріалів. Підписується комірником і матеріально відповідальною особою. Є підставою для списання запасів на рахунки 23 «Виробництво» або 91 «Загальновиробничі витрати».
Гарантійний талон або сертифікат якості	Видається після виконання ремонту і підтверджує якість виконаних робіт та наданих послуг.	Містить гарантійний строк експлуатації, перелік виконаних робіт, зобов'язання виконавця щодо усунення недоліків протягом гарантійного періоду. Є підставою для контролю за якістю ремонту та претензійної роботи.
Довідка про колір транспортного засобу	Складається у випадку зміни кольору автомобіля під час ремонту чи фарбування кузова.	Містить дані про новий колір, марку фарби, дату змін та підписи відповідальних осіб. Є підставою для внесення змін до реєстраційних документів транспортного засобу (свідоцтва про реєстрацію).
Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів (форма № ОЗ-2)	Складається після завершення ремонту або модернізації автомобіля.	Документ підтверджує введення транспортного засобу в експлуатацію після ремонту, містить відомості про обсяг виконаних робіт, їх вартість, дату приймання. Є підставою для капіталізації витрат або віднесення їх до поточних.

Після документального оформлення ремонтних робіт на підприємстві здійснюється відображення відповідних господарських операцій у бухгалтерському обліку. Це дає змогу забезпечити не лише контроль за фактичним виконанням ремонту, а й правильне формування витрат у фінансовій звітності.

Ремонт автомобільного транспорту може здійснюватися як власними силами, так і із залученням сторонніх виконавців (спеціалізованих станцій технічного обслуговування). У випадку укладення договору зі СТО облік витрат має свої особливості: вартість робіт включає оплату послуг сторонньої організації, використані матеріали, а також суму податку на додану вартість.

Такі витрати, залежно від виду робіт, можуть мати різну економічну природу. Якщо йдеться про поточний ремонт або технічне обслуговування, їх вартість включається до витрат поточного періоду того підрозділу, де експлуатується автомобіль (рахунки 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»).

Якщо ж ремонт має ознаки модернізації або реконструкції - тобто сприяє збільшенню строку служби, продуктивності чи зменшенню експлуатаційних витрат - тоді такі витрати капіталізуються шляхом віднесення їх на рахунок 15 «Капітальні інвестиції» з подальшим зарахуванням до вартості основних засобів (рахунок 10).

У випадку ремонту автомобілів сторонньою організацією операції оформлюються низкою первинних документів (договір, платіжна інструкція, акт приймання-здачі, податкова накладна), які стають підставою для відображення в обліку господарських операцій.

На їх основі складається типова кореспонденція рахунків, що узагальнює порядок відображення поточних витрат на ремонт автомобіля, як наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків з обліку витрат на поточний ремонт основних засобів підрядною організацією

Зміст господарської операції	Документ	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Укладено договір зі СТО на проведення ТО автомобіля та перераховано 100% передоплату	Договір, платіжна інструкція	371	311	12000,00
Відображено податковий кредит з ПДВ	Податкова накладна	641	644	2000,00
Відображені витрати на проведення ТО автомобіля	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів	23, 91,92,93, 94	631	10000,00
Відображений ПДВ	Податкова накладна, Акт	644	631	2000,00
Проведено залік розрахунків	Акт	631	371	12000,00

У практиці господарської діяльності підприємства ремонт основних засобів може здійснюватися не лише за участю сторонніх підрядників, а й власними силами. Такий варіант є економічно доцільним, коли підприємство має відповідну матеріально-технічну базу, кваліфікований персонал і можливість використовувати власні ресурси без залучення сторонніх організацій. У цьому випадку всі витрати - на матеріали, паливо, оплату праці, використання техніки, амортизацію та нарахування єдиного соціального внеску - формуються усередині підприємства й відображаються у складі поточних витрат відповідного підрозділу.

На відміну від ремонту, виконаного підрядною організацією, де головним документом є акт приймання-здачі робіт, при внутрішньому виконанні ремонту застосовується комплекс типових форм: накладні на відпуск матеріалів, лімітно-забірні картки, таблиці використання робочого часу, наряди на відрядну роботу, бухгалтерські довідки тощо. Такі документи дозволяють не лише фіксувати фактичні витрати, а й контролювати ефективність використання власних

ресурсів.

Усі операції з обліку поточного ремонту, що виконується силами самого підприємства, узагальнюються за допомогою кореспонденції рахунків, наведеної в табл. 2.5. Вона відображає порядок віднесення матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на відповідні статті витрат та забезпечує повне розкриття інформації про господарські процеси у бухгалтерському обліку.

Таблиця 2.5

**Кореспонденція рахунків з обліку поточного ремонту основних засобів
силами підприємства**

Зміст господарської операції	Документ	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Витрачені будівельні матеріали	Накладна, лімітно-забірна картка	92	205	14000,00
Витрачено пальне	Накладна, лімітно-забірна картка, заправна відомість	92	203	2000,00
Нарахована амортизація обладнання	Відомість нарахування амортизації, бухгалтерська довідка	92	13	1000,00
Нарахована заробітна плата працівникам, зайнятим на ремонтних роботах	Наряд на відрядну роботу, таблиць обліку використання робочого часу	92	661	35000,00
Нарахований ЄСВ	Бухгалтерська довідка	92	651	7700,00

Загальну схему проведення поточного ремонту основних засобів можливо відобразити у вигляді алгоритму послідовних дій, що складаються з десяти кроків, зображених на рис. 2.1.

На відміну від поточного ремонту, капітальний ремонт, модернізація або реконструкція основних засобів мають довгостроковий ефект і призводять до зростання майбутніх економічних вигід від їх використання. Такі роботи можуть бути виконані як підрядним способом - на основі договору зі сторонньою будівельно-ремонтною організацією, так і господарським способом, тобто власними силами підприємства з використанням власних ресурсів, матеріалів,

техніки та праці працівників.

Основна особливість капітального ремонту полягає в тому, що всі витрати на його проведення не визнаються поточними, а відображаються як капітальні інвестиції. Це означає, що протягом виконання робіт накопичення витрат здійснюється за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції», з подальшим їх включенням до первісної вартості основного засобу після завершення ремонту. Такий порядок обліку відповідає вимогам пункту 8 НП(С)БО 7 «Основні засоби», згідно з яким вартість активу збільшується у разі проведення робіт, що приводять до підвищення продуктивності, зниження собівартості або подовження строку його експлуатації.

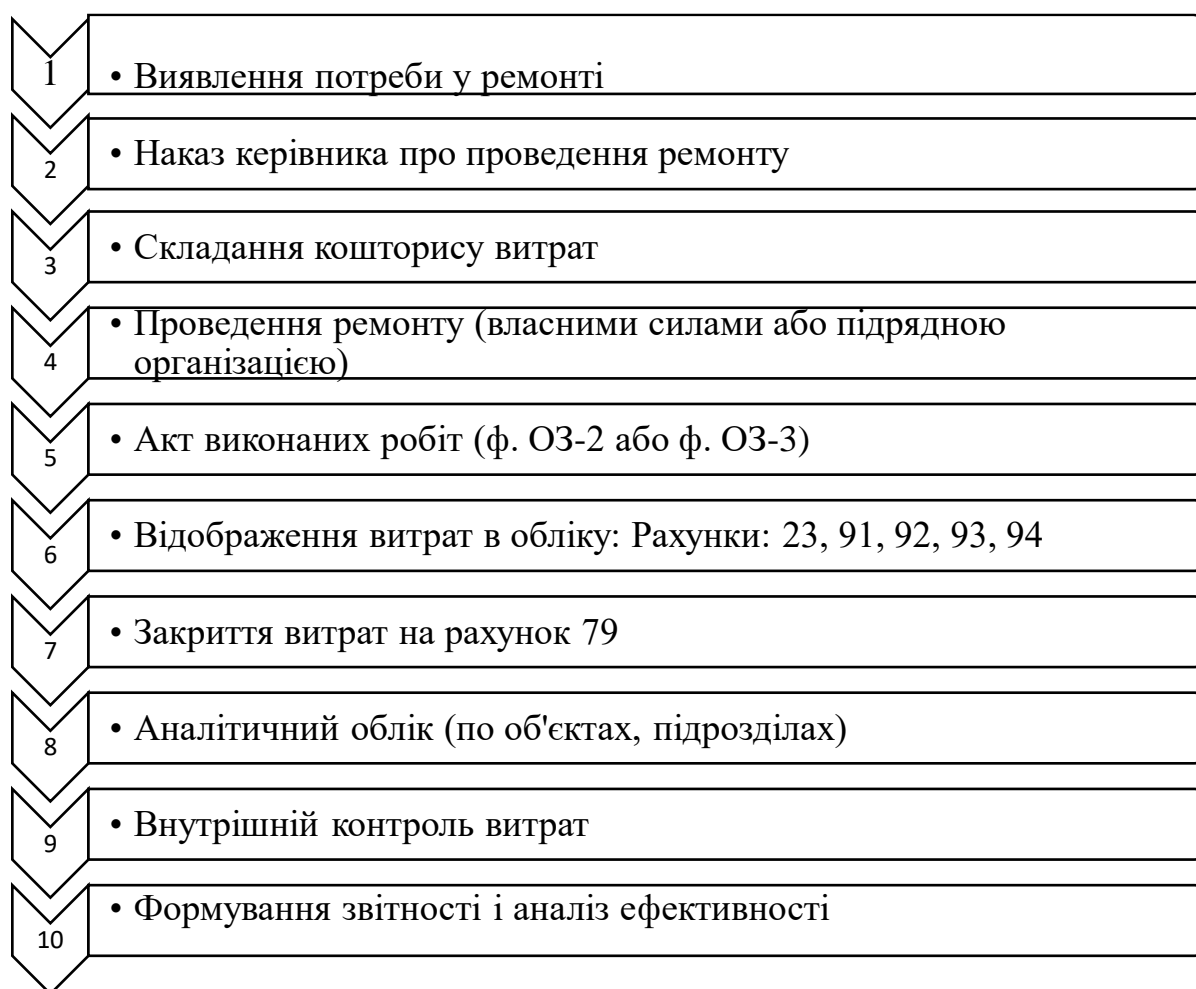

Рис. 2.1. Схема проведення та обліку поточного ремонту основних засобів

Важливо, щоб після завершення капітального ремонту або модернізації була проведена комісійна перевірка технічного стану об'єкта, за результатами якої складається Акт введення в експлуатацію або Акт приймання виконаних робіт (форма № ОЗ-2). Ці документи підтверджують завершення процесу поліпшення основного засобу, дають підставу для капіталізації витрат та початку нового циклу амортизації.

Для правильного відображення таких операцій у бухгалтерському обліку формується послідовна система проведення, яка охоплює етапи - від укладення договору з підрядником і списання матеріалів до введення відремонтованого об'єкта в експлуатацію. Кореспонденція рахунків з обліку витрат на проведення капітального ремонту основних засобів наведена у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків з обліку витрат на проведення капітального ремонту основних засобів

Зміст господарської операції	Документ	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
1	2	3		4
Укладено договір на складання кошторисної документації з підрядною організацією на суму 52000 грн., крім того ПДВ	Договір	15	631	52000,00
Відображений ПДВ	Податкова накладна	641	631	10400,00
Перераховано підрядній організації згідно договору вартість робіт	Платіжна інструкція	631	311	62400,00
Витрачені будівельні матеріали	Накладна, лімітно-забірна картка	15	205	23000,00
Витрачені МШП, спецодяг	Накладна, лімітно-забірна картка	15	22	2500,00
Відображені послуги допоміжного виробництва	Накладна, внутрішній акт виконаних робіт, бухгалтерська довідка	15	23	1200,00
Витрачені ПММ	Накладна, лімітно-забірна картка, заправна відомість	15	203	1250,00
Нарахована амортизація будівельного обладнання	Відомість нарахування амортизації, бухгалтерська довідка	15	13	850,00

Продовж. табл. 2.6

1	2	3		4
Нарахована заробітна плата будівельникам	Наряд на відрядну роботу, таблиць обліку використання робочого часу	15	661	45000,00
Нарахований ЄСВ	Бухгалтерська довідка	15	651	9900,00
Уведено в експлуатацію відремонтоване приміщення	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів	103	15	135700,00

Таблиця 2 ілюструє повний цикл документального оформлення та бухгалтерського відображення ремонтних робіт на підприємстві, починаючи від укладення договору з підрядною організацією і завершуючи введенням відремонтованого об'єкта в експлуатацію. Її структура побудована за логікою руху господарських операцій, що дозволяє простежити взаємозв'язок між первинними документами, кореспонденцією рахунків і вартісними показниками.

Перший блок операцій відображає підготовчий етап ремонту, коли підприємство укладає договір на складання кошторисної документації з підрядною організацією. На цьому етапі формується зобов'язання перед контрагентом (рахунки 15 і 631), відображається податковий кредит з ПДВ (641/631) і здійснюється оплата за договором. Усі операції підтверджуються договором, рахунком-фактурою, податковою накладною та платіжною інструкцією, що створює юридичну і фінансову основу для подальших дій.

Другий блок охоплює виробничу стадію ремонту, під час якої здійснюється списання матеріальних ресурсів і відображення поточних витрат. У таблиці показано витрачання будівельних матеріалів (рахунок 205), малоцінних і швидкозношуваних предметів (22), пально-мастильних матеріалів (203), а також облік послуг допоміжних виробництв (23). Використання відповідних документів — накладних, лімітно-забірних карток, заправних відомостей та

бухгалтерських довідок - забезпечує прозорість і контроль за рухом ресурсів. Окремо відображено нарахування амортизації будівельного обладнання (13/15), що свідчить про інтеграцію ремонтних витрат із системою управління основними засобами.

Наступний етап відображає трудові витрати. На підставі табелів обліку робочого часу та нарядів на відрядну роботу нараховується заробітна плата будівельникам (661/15), а також єдиний соціальний внесок (651/15). Це дозволяє повністю включити витрати на оплату праці до собівартості ремонтних робіт, забезпечуючи коректність формування фінансових результатів.

Заключний блок операцій характеризує етап завершення ремонту - введення в експлуатацію відремонтованого об'єкта.

Акт приймання-здачі реконструйованих і модернізованих об'єктів підтверджує готовність приміщення до використання, після чого накопичені на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» витрати списуються на рахунок 103 «Будівлі та споруди».

Це означає, що відремонтований об'єкт набуває нового якісного стану й відображається в складі основних засобів.

Узагальнюючи, можна зазначити, що табл. 2.6 відображає не лише послідовність документального супроводу ремонту, а й методичну узгодженість між первинним, аналітичним і синтетичним обліком. Вона демонструє, як через систему документів забезпечується контроль за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також формування достовірної інформації для управлінських рішень.

Такий підхід сприяє підвищенню аналітичної цінності бухгалтерського обліку, зміцненню внутрішнього контролю та прозорості витрат, що є важливою умовою ефективного управління основними засобами підприємства.

Схема побудови обліку витрат на капітальний ремонт наведена на рис. 2.2.

Рис. 2.2 Алгоритм побудови обліку капітального ремонту, модернізації та реконструкції основних засобів

Під час проведення капітального ремонту, модернізації або реконструкції збільшується первісна вартість об'єкта. Тому після завершення робіт виникає необхідність перегляду амортизації тих об'єктів, які суттєво змінили свої технічні характеристики і первісну вартість. Згідно п. 26 Методичних рекомендацій № 561 нарахування нової суми амортизації здійснюється, виходячи із залишкової вартості об'єкта основних засобів на початок місяця, що настає після введення в експлуатацію модернізованого (поліпшеного) об'єкта, за вирахуванням його ліквідаційної вартості. Амортизація розраховується на строк, що залишився до завершення встановленого строку корисного використання такого об'єкта [29].

Розглянемо приклад. Первісна вартість трактора - 980000 грн., ліквідаційна вартість - 20000 грн., строк корисного використання (СКВ) - 5 років (60 місяців), метод амортизації - прямолінійний, дата введення в експлуатацію - січень 2021 року, дата виведення з експлуатації для модернізації - 15 березня 2024 року, дата повторного введення в експлуатацію - 10 травня 2024 року. Вартість модернізації (без ПДВ) – 180000 грн (з ПДВ 216 000 грн), СКВ після модернізації збільшено на 2 роки (24 міс.)

Крок 1. Амортизація до моменту модернізації.

Період нарахування амортизації: з лютого 2021 по березень 2024 включно - 38місяців.

Вартість, що амортизується: $980000 - 20000 = 960000$ грн.

Місячна амортизація: 960000 грн: 60 міс. = 16000 грн.

Нарахована амортизація за 38 міс.: 16000 грн $\times$ $38 = 608000$ грн

Крок 2. Нова первісна вартість після модернізації.

980000 грн. + 180000 грн. = 1160000 грн.

Крок 3. Строк корисного використання після модернізації.

Залишок СКВ: $60 - 38 = 22$ міс. Збільшення строку: $22 + 24 = 46$ міс.

Крок 4. Нова амортизовувана база та місячна амортизація.

Залишкова вартість на 01.05.2024: $1160000 - 608000 - 20000 = 532000$ грн.

Нова місячна амортизація: 532000 грн : 46 міс. = $11565,22$ грн

Отже, з травня 2024 року амортизація трактора нараховується у розмірі $11565,22$ грн на місяць до завершення переглянутого строку експлуатації - липня 2028 року включно.

Не менш актуальним є питання відображення інформації про проведення ремонтів, модернізації та реконструкції основних засобів у фінансовій звітності підприємства, адже саме правильна класифікація цих витрат забезпечує достовірність показників фінансового стану.

Відображення витрат у звітності залежить від характеру та виду проведеного ремонту.

Так, у разі здійснення поточного ремонту або технічного обслуговування, витрати визнаються витратами звітного періоду та відносяться на ті підрозділи, де експлуатуються об'єкти основних засобів.

У бухгалтерському обліку вони обліковуються на рахунках 23, 91, 92, 93, 94 і в кінці звітного періоду списуються на рахунок 79 «Фінансові результати». Таким чином, вартість поточного ремонту не відображається у формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», оскільки ці витрати не призводять до збільшення вартості активів підприємства.

Якщо ж протягом звітного періоду здійснювалися капітальні ремонти, модернізація або реконструкція, порядок відображення таких витрат визначається ступенем завершеності робіт.

Незавершені капітальні ремонти відображаються за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» та включаються до форми № 1 «Баланс» у розділі I активу, рядок 1005 «Незавершені капітальні інвестиції», як на початок, так і на кінець звітного періоду.

Якщо ж капітальні роботи завершені, здійснюється їх капіталізація: сума витрат включається до первісної вартості об'єкта основних засобів. У цьому

випадку у формі № 1 фіксується збільшення за статтею 1011 «Основні засоби (первісна вартість)», а також відповідне коригування показника 1012 «Знос», що відображає оновлення активу.

Інформація про капітальні ремонти частково розкривається і в Примітках до річної фінансової звітності (форма № 5).

У розділі II «Основні засоби» передбачено графу «Інші зміни за рік», де підприємство може відобразити суми витрат на завершені ремонти, модернізації чи реконструкції з розподілом за видами основних засобів, що сприяли зростанню їх вартості.

У розділі III «Капітальні інвестиції» по статті 330 «Інші» також допускається відображення витрат на капітальні ремонти, що не мають окремого цільового коду, але забезпечують підвищення вартості об'єктів.

Крім фінансової звітності, інформація про витрати на поліпшення та ремонти основних засобів узагальнюється і в формах державного статистичного спостереження.

Зокрема, у формі № 2-ОЗ (ІНВ) «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» у розділі 2 «Розподіл капітальних інвестицій за видами активів»:

- у графі 4 відображаються дані про капітальні інвестиції, спрямовані на модернізацію, реконструкцію та вдосконалення основних засобів;

- у графі 5 - суми інвестицій, що стосуються капітального ремонту об'єктів.

Таким чином, системне та коректне відображення інформації про ремонти в бухгалтерському і статистичному обліку має багатовимірне значення для управління підприємством. Воно не лише забезпечує прозорість і достовірність фінансової звітності, а й формує інформаційне підґрунтя для контролю стану, руху та ефективності використання необоротних активів. Завдяки належному документуванню ремонтних процесів, керівництво отримує оперативні дані для планування витрат, модернізації основних засобів та оцінки доцільності

подальших капіталовкладень. Це сприяє підвищенню економічної обґрунтованості управлінських рішень і зниженню ризиків неефективного використання ресурсів. Крім того, узгодженість між бухгалтерським і статистичним обліком дозволяє об'єктивно оцінювати інвестиційну активність підприємства, оскільки дані про ремонти відображають не лише поточні витрати, а й процес відтворення виробничого потенціалу. У підсумку, такий підхід забезпечує комплексне бачення стану основних засобів, підтримує стабільність фінансових результатів і зміцнює позиції підприємства в довгостроковій перспективі.

2.3. Податкові аспекти обліку операцій з ремонту та модернізації основних засобів

Враховуючи значну роль основних засобів у забезпеченні безперервного виробничого процесу та високі витрати, пов'язані з їх утриманням у придатному для використання стані, Податковий кодекс України встановлює окремі правила оподаткування операцій, що стосуються їх ремонту, модернізації та реконструкції. Таке регулювання спрямоване на забезпечення узгодженості між бухгалтерським і податковим обліком та правильного формування фінансового результату до оподаткування.

Витрати, понесені підприємством на поточний ремонт власних або орендованих основних засобів, у бухгалтерському обліку визнаються поточними витратами періоду, тобто безпосередньо впливають на фінансовий результат до оподаткування. Проте, якщо поточному ремонту підлягають невиробничі основні засоби (наприклад, адміністративні приміщення, соціально-побутові об'єкти, будівлі відпочинку тощо), то, відповідно до п. 138.1 Податкового кодексу України (ПКУ), бухгалтерський фінансовий результат збільшується на суму

витрат, відображених у бухгалтерському обліку за цими операціями [49]. Це означає, що такі витрати не зменшують базу оподаткування податком на прибуток, оскільки не мають безпосереднього зв'язку з господарською діяльністю.

Водночас, згідно з абзацами 6 п. 138.1 та 138.2 ПКУ, високодохідні підприємства (із річним доходом понад 40 млн грн) зобов'язані здійснювати коригування фінансового результату до оподаткування на визначені податкові різниці. Це стосується випадків, коли підприємство проводить ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів. У таких ситуаціях фінансовий результат до оподаткування необхідно збільшити на суму витрат, які були віднесені до складу витрат згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або МСФЗ.

Разом із тим, якщо підприємство продає невиробничі основні засоби, Податковий кодекс дозволяє зменшити фінансовий результат на суму раніше понесених витрат на їх поліпшення - але не більше за суму доходу (виручки), отриманого від такого продажу [49]. Це положення забезпечує принцип податкової нейтральності, тобто узгодження між витратами і доходами в межах одного виду активу.

Важливо підкреслити, що збільшення фінансового результату до оподаткування стосується лише тих витрат на ремонт невиробничих основних засобів, які не призводять до зростання їх майбутніх економічних вигід. Іншими словами, якщо ремонтні заходи мають лише підтримувальний характер і не покращують технічні або функціональні властивості активу, вони підлягають коригуванню. Натомість, витрати, що забезпечують покращення стану основного засобу, подовжують строк його експлуатації або підвищують продуктивність, у бухгалтерському обліку визнаються капітальними інвестиціями - тобто збільшують первісну вартість об'єкта і не впливають безпосередньо на фінансовий результат поточного періоду.

Таким чином, податкове регулювання операцій з ремонту основних засобів має на меті забезпечення балансу між економічним змістом витрат і податковими наслідками, що, у свою чергу, сприяє достовірному визначенню фінансових результатів і справедливому формуванню бази оподаткування.

Важливою складовою податкового регулювання операцій з основними засобами є визначення умов, за яких фінансовий результат до оподаткування може бути зменшено на суму витрат, пов'язаних із проведенням ремонтів таких активів. Податковий кодекс України встановлює чіткі вимоги до таких коригувань, що дає змогу уникати подвійного трактування та забезпечує єдність податкового підходу для всіх платників.

Зменшення фінансового результату до оподаткування на суму витрат, пов'язаних із ремонтом основних засобів, можливе лише за одночасного виконання двох умов:

1. Витрати понесені у зв'язку з ремонтом невиробничих основних засобів, які підлягають подальшому продажу.
2. Зазначені витрати не перевищують доходу (виручки), фактично отриманого від реалізації таких об'єктів.

При цьому величина доходу для порівняння визначається як сукупність первісної вартості основного засобу, вартості проведених поліпшень, які були капіталізовані, а також суми ремонтних витрат, що раніше були віднесені до складу бухгалтерських витрат. Таким чином, податкове зменшення можливе лише в межах економічно обґрунтованого фінансового результату від продажу активу.

Фінансовий результат не підлягає зменшенню на суму витрат, понесених під час ремонту або ліквідації невиробничих основних засобів, які не були реалізовані, оскільки такі витрати не визнаються господарськими з точки зору податкового законодавства і, відповідно, не впливають на базу оподаткування прибутку підприємств. Це положення підкреслює відмінність між

бухгалтерським та податковим підходом до трактування господарської діяльності: якщо для бухгалтерського обліку важливим є факт економічної доцільності витрат, то податковий облік керується критерієм зв'язку таких витрат із отриманням доходу.

Крім того, згідно з п.п. 138.3.2 Податкового кодексу України, витрати, пов'язані з поліпшенням невиробничих основних засобів, не підлягають амортизації, оскільки ці об'єкти не використовуються у господарській діяльності. У результаті виникають амортизаційні податкові різниці між бухгалтерським і податковим обліком: у бухгалтерському обліку такі витрати визнаються в складі активів або витрат, тоді як у податковому — не враховуються при визначенні фінансового результату до оподаткування. Водночас зазначене правило поширюється виключно на основні засоби, тоді як малоцінні необоротні матеріальні активи (ІНМА) не підпадають під дію цього обмеження, що дає змогу уникнути податкових різниць у межах цієї категорії активів [49].

Щодо податку на додану вартість (ПДВ), законодавство встановлює інший підхід: платник має право включати до податкового кредиту суми ПДВ, сплачені під час придбання товарів, матеріалів чи послуг, використаних для ремонтів, за умови наявності належно зареєстрованої податкової накладної. Це правило забезпечує відшкодування частини витрат через механізм податкового кредиту. Якщо відремонтований об'єкт основних засобів використовується в межах господарської діяльності підприємства для здійснення оподатковуваних операцій, то обов'язок нараховувати компенсуючі податкові зобов'язання відповідно до п. 198.5 ПКУ не виникає. Такий підхід дозволяє зберегти нейтральність ПДВ у частині витрат на підтримання виробничих активів у робочому стані та не створює додаткового податкового навантаження.

Отже, аналіз положень Податкового кодексу України свідчить, що між бухгалтерським і податковим обліком існують суттєві розбіжності у трактуванні ремонтів, модернізацій та реконструкцій основних засобів. Вони зумовлені

різними принципами визнання витрат, моментом їх відображення, а також можливістю врахування при розрахунку об'єкта оподаткування. У бухгалтерському обліку домінує підхід до повного розкриття економічної сутності операцій, тоді як у податковому - орієнтація на фіскальну доцільність і прямий зв'язок витрат із доходами.

Для зручності сприйняття та практичного використання узагальнення основних відмінностей між бухгалтерським і податковим обліком ремонтних операцій наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Порівняльна таблиця фінансового та податкового обліку ремонтів
основних засобів**

Критерій	Фінансовий облік	Податковий облік
Нормативна база	НПСБО 7 «Основні засоби», МСФЗ	Податковий кодекс України, переважно ст. 138 ПКУ
Поточний ремонт	Включається до складу витрат звітного періоду	Не коригується, якщо ремонт об'єкта виробничого призначення
Капітальний ремонт	Також визнається витратами періоду, якщо не змінює майбутні економічні вигоди	Не впливає на податкові різниці, якщо об'єкт використовується у господарській діяльності
Модернізація, реконструкція (поліпшення)	Не включаються до витрат, а капіталізуються – збільшують первісну вартість об'єкта	Не включаються до витрат, податкових різниць не виникає
Невиробничі ОЗ – поточний ремонт	Витрати визнаються у складі витрат	Фінансовий результат збільшується на суму таких витрат (п. 138.1 ПКУ)
Невиробничі ОЗ – поліпшення	Не визнаються витратами – капіталізуються	Коригування фінансового результату не здійснюється, бо витрати не відображаються у складі витрат
Зменшення фінансового результату при продажу	Витрати, пов'язані з поліпшенням, не списуються на пряму	Фінансовий результат можна зменшити на суму понесених витрат, але не більше доходу від продажу (п. 138.1 ПКУ)
Амортизація після поліпшення	Перераховується на базі нової залишкової вартості та переглянутого СКВ	Амортизаційні відрахування враховуються у податковому обліку згідно з даними обліку (у межах норм ПКУ)

Узагальнюючи наведені дані, можна зробити висновок, що фінансовий та

податковий облік ремонтів, модернізацій і реконструкцій основних засобів відрізняються за підходами до визнання, класифікації та відображення витрат.

У фінансовому обліку пріоритет надається економічній сутності операцій - визначальним є вплив витрат на майбутні економічні вигоди від використання активу. Якщо ремонт не призводить до збільшення цих вигід, витрати визнаються поточними; у разі поліпшення - капіталізуються та збільшують первісну вартість об'єкта.

Податковий облік, навпаки, орієнтується на фіскальне регулювання та обмеження можливостей зменшення бази оподаткування. Тому для виробничих основних засобів ремонтні витрати не коригуються, а для невиробничих - фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму понесених витрат. Водночас право на зменшення податкового результату надається лише у випадку продажу таких об'єктів і лише в межах отриманого доходу.

Таким чином, фінансовий облік забезпечує відображення економічного змісту операцій, тоді як податковий облік - контроль за достовірністю формування податкової бази та недопущення її штучного заниження. Узгодження цих двох систем обліку є важливою умовою забезпечення прозорості звітності, достовірної оцінки фінансових результатів і формування податкової політики підприємства.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ РУХУ ТА СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансово-економічний стан підприємства є інтегральною характеристикою його господарської діяльності, що відображає рівень ефективності використання ресурсів, стабільність фінансових результатів, структуру капіталу та здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед бюджетом, працівниками й контрагентами. Такий стан виступає своєрідним індикатором життєздатності суб'єкта господарювання, його конкурентоспроможності та перспектив подальшого розвитку.

Оцінювання фінансово-економічного стану дає змогу виявити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, визначити резерви зростання, встановити тенденції зміни прибутковості, ліквідності та ділової активності. Отримані результати слугують базою для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання капіталу, оптимізацію витрат і забезпечення фінансової стійкості.

У сучасних умовах господарювання, коли підприємства функціонують у середовищі економічної турбулентності, коливань кон'юнктури ринку та змін у податково-правовому регулюванні, значення аналізу фінансово-економічного стану суттєво зростає. Для аграрних підприємств, зокрема для приватної агрофірми, така оцінка має практичне значення, адже діяльність у сільському господарстві безпосередньо залежить від сезонності, погодних умов, вартості ресурсів і державної підтримки. Це зумовлює необхідність постійного моніторингу фінансових результатів та оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища.

Одним із ключових етапів фінансово-економічного аналізу є дослідження структури доходів підприємства, оскільки саме доходи формують основу для покриття витрат, нарахування заробітної плати, сплати податків і отримання прибутку. Аналіз динаміки доходів дозволяє встановити джерела їх формування, оцінити темпи зростання чи зниження, визначити залежність фінансових результатів від зовнішніх (ринкових, макроекономічних) та внутрішніх (організаційно-виробничих, управлінських) факторів.

З огляду на це, для подальшого дослідження доцільно розглянути структуру та динаміку доходів приватної агрофірми за 2022–2024 рр., що дає змогу простежити тенденції зміни обсягів реалізації продукції, визначити домінуючі джерела формування доходів і оцінити загальні фінансові результати розвитку підприємства. Відповідні дані наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Структура і динаміка доходів приватної агрофірми за 2022 - 2024 рр.

Види доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. (+,-) до 2022 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	26400	93,4	35579	93,7	40074	93,9	+13674	+51,8
Дохід від іншої операційної діяльності	1837	6,5	2351	6,2	2566	6,0	+729	+39,7
Дохід від інвестиційної діяльності	8	0,0	27	0,1	32	0,1	+24	У 4 р.
Усього	28275	100	37957	100	42672	100	+14397	+50,9

Аналіз структури та динаміки доходів приватної агрофірми свідчить про стале зростання фінансових результатів і підвищення ефективності господарської діяльності підприємства. Загальний дохід у 2024 р. порівняно з 2022 р.

збільшився на 14397 тис. грн, або на 50,9 %, що є свідченням розширення масштабів виробництва, стабільності збутової політики та ефективного управління ресурсами.

Провідне місце у структурі доходів посідає чистий дохід від реалізації продукції, який упродовж аналізованого періоду займав 93,4-93,9 % загального обсягу. Його приріст на 13674 тис. грн (51,8 %) підтверджує ефективність основного напрямку діяльності - вирощування зернових і технічних культур. Це свідчить про раціональне використання виробничих площ, вдосконалення технології вирощування та оптимізацію витрат на одиницю продукції.

Водночас дохід від іншої операційної діяльності, хоч і має другорядне значення (6,0-6,5 % у структурі), демонструє приріст на 729 тис. грн (+39,7 %). Це свідчить про диверсифікацію джерел доходів і поступове посилення ролі допоміжних напрямів, зокрема надання послуг, оренди техніки або реалізації побічної продукції.

Особливо помітно зросли доходи від інвестиційної діяльності - у чотири рази порівняно з 2022 р., хоча їх частка залишається незначною (менше 0,1 %). Це свідчить про епізодичність інвестиційних операцій, але водночас вказує на потенціал для активізації фінансових інструментів, зокрема короткострокових вкладень або участі в інвестиційних проєктах аграрного спрямування.

Отже, структура доходів підприємства залишається стабільною, з домінуванням операційної діяльності, яка забезпечує основну частину грошових надходжень. Позитивна динаміка доходів свідчить про зміцнення ринкових позицій приватної агрофірми, підвищення її конкурентоспроможності та здатність ефективно реагувати на зовнішні виклики. Разом з тим, низька частка інвестиційних доходів вказує на доцільність посилення інвестиційної політики для формування додаткових джерел фінансової стійкості та довгострокового розвитку.

Важливим напрямом подальшого аналізу є оцінка витрат і відрахувань,

адже саме вони формують собівартість продукції, визначають рівень прибутковості та впливають на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Вивчення структури витрат дає можливість виявити пропорції між основними напрямками використання ресурсів - виробничими, адміністративними та збутовими - і оцінити ефективність управління ними.

З метою більш детального дослідження у табл. 3.2 подано динаміку та структуру витрат і відрахувань приватної агрофірми за 2022-2024 рр., що дозволяє простежити зміни у складі витрат та їхній вплив на фінансові результати підприємства.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
Приватної агрофірми за 2022 - 2024 рр.**

Види витрат і відрахувань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізації	22283	79,3	30201	79,9	30408	78,6	+8125	+36,5
Адміністра-тивні витрати	3233	11,5	3236	8,6	3832	9,9	+599	+18,5
Витрати на збут	495	1,8	415	1,1	278	0,7	-217	-43,8
Інші опера-ційні витрати	217	0,8	261	0,7	587	1,5	+370	У 2,7 р.
Втрати від фінансової діяльності	1852	6,6	3392	9,0	3570	9,2	+1718	+92,8
Інші витрати	-	-	318	0,8	12	0,0	+12	X
Втрати з податку на прибуток	30	0,1	-	-	-	-	-30	-100
Усього витрат	28110	100	37822	100	38687	100	+10577	+37,6

Аналіз витрат і відрахувань приватної агрофірми засвідчує загальне зростання їх обсягів упродовж аналізованого періоду. У 2024 році загальна сума витрат становила 38687 тис. грн, що на 10577 тис. грн, або на 37,6 % більше, ніж у 2022 році. Така динаміка відображає розширення масштабів господарської

діяльності, збільшення обсягів виробництва та відповідне зростання потреб у матеріальних, трудових і фінансових ресурсах.

Провідну позицію у структурі витрат традиційно займає собівартість реалізованої продукції, частка якої коливається в межах 78,6-79,9 %. У 2024 році вона зросла на 8125 тис. грн (+36,5 %), що свідчить про стабільність виробничого напрямку та високу залежність фінансових результатів від ефективності основної діяльності. Водночас зростання собівартості може бути наслідком підвищення цін на матеріальні ресурси, енергоносії та оплату праці, що є типовим для аграрного сектору в умовах інфляційного тиску.

Адміністративні витрати також демонструють підвищення - на 599 тис. грн (+18,5 %), однак їхня частка в загальній структурі залишається відносно помірною (8,6-9,9 %). Це свідчить про збалансовану політику управлінських витрат, орієнтовану на підтримання ефективного менеджменту без надмірного розширення адміністративного апарату.

Водночас витрати на збут скоротилися на 217 тис. грн (-43,8 %), що може бути наслідком оптимізації логістичних і маркетингових процесів, проте така тенденція потенційно знижує рівень інвестицій у просування продукції та розширення ринків збуту.

Особливу увагу привертає зростання інших операційних витрат - у 2,7 раза, а також витрат від фінансової діяльності, які збільшилися майже удвічі (+92,8 %) і у 2024 році становили 9,2 % від загальної суми витрат. Це може свідчити про зростання кредитного навантаження, валютних ризиків або витрат на обслуговування позикового капіталу, що потребує підвищеної уваги до управління фінансовими потоками. Натомість втрати від інвестиційної діяльності мають епізодичний характер і не чинять суттєвого впливу на загальну структуру витрат.

Отже, структура витрат приватної агрофірми залишається відносно стабільною, із домінуванням виробничої складової, що забезпечує сталість

фінансових результатів. Проте збільшення частки фінансових витрат може створювати ризики зниження прибутковості. У зв'язку з цим оптимізація адміністративних витрат, раціоналізація витрат на збут і контроль за фінансовими зобов'язаннями мають стати пріоритетними напрямками підвищення ефективності діяльності та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Важливим елементом подальшого аналізу фінансово-економічного стану є оцінка структури майна підприємства, адже активи формують його виробничий потенціал, визначають можливості для розвитку та рівень ліквідності. Аналіз динаміки майна дозволяє простежити зміни у складі основних засобів, оборотних активів та інших ресурсів, оцінити ефективність їх використання і баланс між коротко- та довгостроковими інвестиціями.

Для приватної агрофірми, яка здійснює багатoproфільну діяльність у сфері рослинництва й тваринництва, особливого значення набуває співвідношення між необоротними та оборотними активами, адже саме воно визначає виробничу стійкість і фінансову гнучкість підприємства. З метою детального дослідження цих аспектів у табл. 3.3 наведено динаміку та структуру майна приватної агрофірми за 2022-2024 рр.

Аналіз структури та динаміки майна приватної агрофірми засвідчує зменшення загальної вартості активів підприємства на 2592 тис. грн (-5,1 %) у 2024 р. порівняно з 2022 р. Така тенденція зумовлена скороченням оборотних активів (-7,7 %), тоді як необоротні активи залишилися відносно стабільними, збільшивши свою питому вагу у структурі майна з 40,3 % до 42,0 %. Це свідчить про посилення капіталоємності підприємства, концентрацію ресурсів у виробничих засобах та орієнтацію на збереження довгострокового потенціалу.

Провідну частку необоротних активів, як і раніше, займають основні засоби (понад 39 %). Їхня вартість упродовж періоду майже не змінилася (-1,1 %), що вказує на відсутність масштабних інвестицій у розширення або модернізацію

виробничої бази. Водночас така стабільність демонструє прагнення підприємства до збереження матеріально-технічного потенціалу без істотного оновлення основних фондів.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура майна приватної агрофірми за 2022 - 2024 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	51205	100	50949	100	48613	100	-2592	-5,1
1. Необоротні активи	20630	40,3	20034	39,3	20398	42,0	-232	-1,1
1.1. Основні засоби	20346	39,7	19853	39,0	20130	41,4	-216	-1,1
2. Оборотні активи	30575	59,7	30915	60,7	28215	58,0	-2360	-7,7
2.1. Запаси	23662	46,2	20632	40,5	18720	38,5	-4942	-20,9
2.1.1. Виробничі запаси	1227	2,4	666	1,3	846	1,7	-381	-31,1
2.1.2. Незавершене виробництво	1956	3,8	2525	5,0	2368	4,9	+412	+21,1
2.1.3. Готова продукція та товари	20479	40,0	17441	34,2	15506	31,9	-4973	-24,3
2.2. Поточні біологічні активи	39	0,1	34	0,1	5	0,0	-34	-87,2
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	4148	8,1	3389	6,7	3207	6,6	-941	-22,7
2.4. Грошові кошти	1058	2,1	4834	9,5	4081	8,4	+3023	У 3,9 р.
2.5. Витрати майбутніх періодів	1494	2,9	1917	3,8	2050	4,2	+556	+37,2
2.6. Інші оборотні активи	174	0,3	109	0,2	152	0,3	-22	-12,6

Найбільш відчутне скорочення спостерігається у складі оборотних активів

- передусім запасів (-20,9 %), у тому числі готової продукції (-24,3 %) та виробничих запасів (-31,1 %). Це може бути наслідком активізації збутової діяльності та скорочення складських залишків, що свідчить про ефективніше використання оборотного капіталу. Водночас зростання незавершеного виробництва (+21,1 %) відображає сезонні особливості аграрного виробництва та тимчасове накопичення ресурсів у виробничому циклі.

Позитивним фактором є зменшення поточних біологічних активів (-87,2 %) та дебіторської заборгованості (-22,7 %). Це вказує на скорочення ризиків неповернення коштів і підвищення фінансової дисципліни у розрахунках з контрагентами. Натомість збільшення грошових коштів і короткострокових фінансових інвестицій у 3,9 раза, а також зростання витрат майбутніх періодів на 37,2 % свідчать про підвищення ліквідності активів та формування фінансового резерву для майбутніх витрат і розвитку.

Отже, у динаміці майна приватної агрофірми простежується тенденція до зменшення активів за рахунок скорочення запасів, але водночас якість структури активів покращується - зростає частка грошових ресурсів і фінансових інвестицій, що позитивно впливає на платоспроможність і фінансову стійкість. Водночас залежність від основних засобів залишається значною, що в перспективі потребує оновлення виробничих потужностей та підвищення технологічного рівня матеріально-технічної бази.

Одним із важливих напрямів подальшого аналізу фінансово-економічного стану є дослідження дебіторської заборгованості, адже вона безпосередньо впливає на оборотність активів, ліквідність і платоспроможність підприємства. Надмірна дебіторська заборгованість створює ризик дефіциту обігових коштів і зниження фінансової гнучкості, тоді як її зменшення свідчить про зміцнення фінансової дисципліни та покращення контролю за розрахунками.

Для приватної агрофірми цей аналіз має особливе значення, оскільки підприємство активно реалізує продукцію на внутрішньому ринку та співпрацює

з різними категоріями контрагентів - як оптовими покупцями, так і переробними підприємствами. Вивчення структури та динаміки дебіторської заборгованості дозволяє оцінити якість управління розрахунками, визначити потенційні фінансові ризики та виявити резерви для прискорення обороту капіталу.

З цією метою у табл. 3.4 наведено дані щодо динаміки та структури дебіторської заборгованості приватної агрофірми за 2022–2024 рр.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості
Приватної агрофірми за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	3580	86,3	2642	78,0	2924	91,2	-656	-18,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
З бюджетом	38	0,9	8	0,2	1	0,0	-37	-97,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	530	12,8	739	21,8	282	8,8	-248	-46,8
Всього	4148	100	3389	100	3207	100	-941	-22,7

Аналіз дебіторської заборгованості ПАФ «Урожай» свідчить про загальне скорочення її обсягів на 941 тис. грн (-22,7 %) упродовж 2022–2024 рр., що є позитивною тенденцією та свідчить про підвищення фінансової дисципліни, ефективніше управління розрахунками з покупцями та посилення контролю за дебіторською політикою.

Провідну позицію у структурі дебіторської заборгованості посідають розрахунки за реалізовану продукцію, частка яких зросла з 86,3 % у 2022 р. до 91,2 % у 2024 р. Попри абсолютне зменшення на 656 тис. грн (-18,3 %), концентрація боргів саме за продукцією свідчить про типову для аграрного сектору практику відстрочених платежів від покупців, які часто залежать від

сезонності збуту та ринкової кон'юнктури.

Позитивною динамікою характеризується ліквідація заборгованості перед бюджетом: з 38 тис. грн у 2022 р. до 1 тис. грн у 2024 р. (–97,4 %). Це підтверджує дотримання податкової дисципліни та своєчасне виконання обов'язкових платежів до бюджету.

Значні коливання спостерігаються за статтею «інша поточна дебіторська заборгованість»: у 2022 р. вона становила 530 тис. грн (12,8 %), зросла у 2023 р. до 739 тис. грн, а у 2024 р. скоротилася до 282 тис. грн (8,8 %). Це свідчить про активну роботу з контрагентами та зниження обсягу сумнівних або прострочених боргів.

Отже, структура дебіторської заборгованості приватної агрофірми демонструє зростання її концентрації у сфері реалізації продукції та зменшення інших складових, що свідчить про покращення фінансової прозорості та зниження ризику неповернення коштів. Водночас така структура вказує на залежність підприємства від своєчасності платежів покупців, що потребує постійного моніторингу стану розрахунків і запровадження превентивних заходів з управління дебіторською заборгованістю.

Ліквідність і платоспроможність є ключовими індикаторами фінансового стану підприємства, які відображають здатність своєчасно погашати короткострокові зобов'язання, підтримувати стабільність грошових потоків і зберігати довіру партнерів і кредиторів. Достатній рівень ліквідності забезпечує фінансову гнучкість і можливість реагувати на зміни ринкових умов, тоді як її дефіцит призводить до ризику втрати ділової репутації та ускладнення залучення зовнішнього фінансування.

Для приватної агрофірми, яка функціонує в умовах високої сезонності виробництва, аналіз ліквідності є особливо важливим, адже значна частина коштів зосереджена у запасах, незавершеному виробництві та дебіторській заборгованості. Оцінка показників ліквідності та платоспроможності дає

можливість визначити реальний рівень фінансової стійкості підприємства, простежити тенденції у використанні оборотних активів та оцінити здатність виконувати короткострокові фінансові зобов'язання.

У табл. 3.5 наведено динаміку показників ліквідності та платоспроможності за 2022–2024 рр., що дозволяє простежити зміни у рівні фінансової гнучкості та ефективності управління оборотними активами.

Таблиця 3.5

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
Приватної агрофірми за 2022 - 2024 рр.**

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
		2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,055	0,250	0,313	+0,258
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,279	0,430	0,571	+0,292
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	1,585	1,597	2,164	+0,579
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,055	0,250	0,313	+0,258
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	1,418	1,430	1,917	+0,499

Аналіз ліквідності та платоспроможності приватної агрофірми свідчить про поступове покращення фінансових можливостей підприємства упродовж 2022–2024 рр. Основні показники ліквідності демонструють позитивну динаміку, що є свідченням зміцнення фінансової стійкості та ефективного управління оборотними активами.

Загальний коефіцієнт покриття зріс із 1,585 до 2,164, перевищивши нормативне значення 1,5, що підтверджує достатність оборотних активів для покриття поточних зобов'язань. Така динаміка свідчить про зростання фінансової незалежності підприємства та про можливість самостійного погашення боргів без залучення додаткових джерел фінансування.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності також має стійку тенденцію до зростання - з 0,055 у 2022 р. до 0,313 у 2024 р., що перевищує норматив ($>0,2$). Це означає підвищення частки грошових коштів та їх еквівалентів у загальній структурі оборотних активів, а отже, зростання оперативної платоспроможності підприємства. Аналогічну тенденцію демонструє коефіцієнт платоспроможності, який зріс на 0,258, що вказує на посилення ліквідної позиції у короткостроковому періоді.

Проміжний коефіцієнт покриття збільшився на 0,292, досягнувши 0,571 у 2024 р., проте залишається нижчим за нормативне значення ($>0,7$). Це свідчить про певні обмеження у швидкому перетворенні дебіторської заборгованості та запасів у грошові кошти. Разом із тим коефіцієнт критичної ліквідності зріс із 1,418 до 1,917, перевищивши норматив ($>0,8$), що підтверджує здатність підприємства своєчасно виконувати зобов'язання у середньостроковій перспективі.

Отже, фінансовий стан приватної агрофірми за показниками ліквідності та платоспроможності характеризується позитивною динамікою. Підприємство послідовно підвищує рівень забезпеченості ліквідними активами, що свідчить про зміцнення фінансової гнучкості та стабільності грошових потоків. Разом з тим збереження недостатнього рівня проміжної ліквідності вказує на потребу активізувати управління дебіторською заборгованістю та запасами для підвищення швидкості обігу оборотних коштів.

Аналіз структури джерел формування капіталу є логічним продовженням оцінки фінансової стійкості підприємства, адже саме співвідношення власних і залучених ресурсів визначає його фінансову незалежність, ризиковість та інвестиційну привабливість. Раціональна структура капіталу забезпечує баланс між прибутковістю та фінансовими ризиками, сприяє підвищенню довіри кредиторів і партнерів, а також створює умови для залучення інвестицій.

Для приватної агрофірми, яка працює в капіталомісткому аграрному

секторі, питання оптимізації джерел фінансування має стратегічне значення, оскільки впливає на стабільність виробництва, можливості оновлення основних засобів і реалізацію інвестиційних програм. Дослідження динаміки власного та позикового капіталу дає змогу визначити тенденції фінансової стійкості, оцінити ризики боргового навантаження і встановити межі фінансової автономії підприємства.

З цією метою у табл. 3.6 подано показники структури джерел формування капіталу підприємства за 2022–2024 рр., що дозволяють проаналізувати динаміку співвідношення власних і позикових коштів та зробити висновки щодо рівня фінансової незалежності підприємства.

Таблиця 3.6

**Показники структури джерел формування капіталу
Приватної агрофірми за 2022 - 2024 рр.**

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+; -) 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,614	0,620	0,732	-0,118
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,386	0,380	0,268	-0,118
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,628	0,613	0,367	-0,261
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	1,592	1,632	2,728	+1,136

Аналіз структури джерел формування капіталу підприємства засвідчив поступове зростання його фінансової незалежності упродовж 2022–2024 рр. Коефіцієнт автономії збільшився з 0,614 до 0,732, перевищивши нормативне значення (>0,5), що свідчить про зміцнення позицій власного капіталу та здатність підприємства самостійно фінансувати свою діяльність без критичної залежності від зовнішніх джерел.

Паралельно спостерігається зниження коефіцієнта концентрації позикового капіталу з 0,386 до 0,268, що вказує на скорочення боргового

навантаження і посилення фінансової стійкості. Така динаміка є свідченням ефективного управління кредиторською заборгованістю та раціонального залучення зовнішніх коштів.

Коефіцієнт фінансового ризику також демонструє позитивні зміни - зниження з 0,628 до 0,367, що значно нижче граничного нормативного рівня (<1). Це свідчить про зменшення ризиків надмірної кредитної залежності та стабілізацію фінансової структури підприємства.

Особливо показовим є зростання коефіцієнта фінансової стабільності з 1,592 до 2,728, що підтверджує збільшення здатності підприємства покривати зобов'язання власним капіталом і формує високий рівень фінансової самодостатності.

Загалом структура джерел фінансування приватної агрофірми характеризується позитивними тенденціями: підвищується частка власних коштів, знижується залежність від позикових ресурсів, зменшується фінансовий ризик і зростає запас фінансової стійкості. Це створює сприятливе підґрунтя для інвестиційної привабливості підприємства, стабільності його діяльності та підвищення ефективності управління капіталом.

Отже, аналіз фінансово-економічного стану підприємства за 2022–2024 рр. засвідчив поступове покращення основних фінансових показників. Попри певне скорочення загальної вартості активів та коливання у структурі запасів і дебіторської заборгованості, підприємство зберігає високий рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності. Зростання коефіцієнтів автономії й фінансової стійкості підтверджує зміцнення незалежності від зовнішніх джерел фінансування, а також зниження ризиків у процесі господарювання. У цілому приватну агрофірму можна охарактеризувати як економічно стійке та конкурентоспроможне підприємство, що має потенціал подальшого розвитку, у тому числі в напрямі вдосконалення системи оплати праці, підвищення продуктивності працівників та ефективності використання трудових ресурсів.

3.2. Аналіз складу, динаміки та структури основних засобів

Аналіз основних засобів має особливе значення для сільськогосподарських підприємств, оскільки від ефективності їх використання залежить продуктивність виробництва, собівартість продукції та фінансова результативність діяльності. Основні засоби (ОЗ) становлять матеріальну основу господарювання, визначаючи технічний рівень, виробничі можливості та конкурентоспроможність підприємства.

По-перше, аналіз ефективності використання основних засобів дозволяє оцінити, наскільки раціонально підприємство використовує наявні ресурси - трактори, комбайни, сівалки, тваринницьке обладнання тощо. Такий аналіз сприяє підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат і оптимізації виробничих процесів.

По-друге, стан та структура основних засобів безпосередньо впливають на фінансові результати. Високий рівень зношеності техніки збільшує експлуатаційні витрати, натомість своєчасна модернізація сприяє зростанню прибутковості. Аналіз дає змогу своєчасно виявляти резерви підвищення ефективності та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

По-третє, важливою складовою є оцінка амортизаційної політики та планування оновлення основних засобів. Системний підхід до амортизації дозволяє збалансувати витрати на відновлення техніки, забезпечити її відповідність сучасним технологічним вимогам і підтримувати стабільність виробничого процесу.

По-четверте, регулярний аналіз стану основних засобів підвищує інвестиційну привабливість підприємства, оскільки демонструє ефективне управління матеріально-технічною базою, прозорість фінансової інформації та стратегічне планування розвитку.

Таким чином, аналіз основних засобів є невід'ємним інструментом

стратегічного управління сільськогосподарським підприємством, який забезпечує ефективне використання ресурсів, своєчасне оновлення технічної бази та стабільність фінансово-економічного розвитку.

Аналіз основних засобів (ОЗ) виступає ключовим елементом управлінського обліку, що дозволяє комплексно оцінити їх структуру, динаміку, технічний стан і вплив на кінцеві результати діяльності підприємства.

Метою аналізу основних засобів є оцінювання ефективності їх використання, визначення рівня забезпеченості підприємства технічними ресурсами та виявлення резервів підвищення віддачі від вкладеного капіталу.

Основними завданнями аналізу є:

- визначення структури й динаміки основних засобів;
- оцінка технічного стану та рівня зношеності;
- аналіз ефективності використання (фондовіддачі, рентабельності, завантаженості);
- розроблення пропозицій щодо оновлення та модернізації.

Методи аналізу основних засобів:

1. Порівняльний метод - виявлення змін показників за роками або між підприємствами.
2. Метод коефіцієнтів - розрахунок фондовіддачі, фондомісткості, рентабельності основних засобів.
3. Графічний метод - візуалізація динаміки змін у структурі чи технічному стані.
4. Системний аналіз - дослідження взаємозв'язків між зовнішніми факторами, технічним забезпеченням і результативністю діяльності.

Послідовність проведення аналізу основних засобів передбачає:

- збір та узагальнення інформації з бухгалтерського обліку;
- структурний і динамічний аналіз складу ОЗ;
- оцінку технічного стану та коефіцієнтів руху;

- розрахунок показників ефективності використання;
- формування висновків і пропозицій щодо оптимізації використання ресурсів.

Проведення такого аналізу дає змогу визначити тенденції розвитку матеріально-технічної бази, забезпечити її ефективне функціонування та сприяти підвищенню фінансової результативності підприємства.

Динаміку та структуру необоротних активів приватної агрофірми за 2022–2024 рр. представлено на рис. 3.1, що дозволяє простежити зміни у складі основних засобів і визначити напрями підвищення ефективності їх використання.

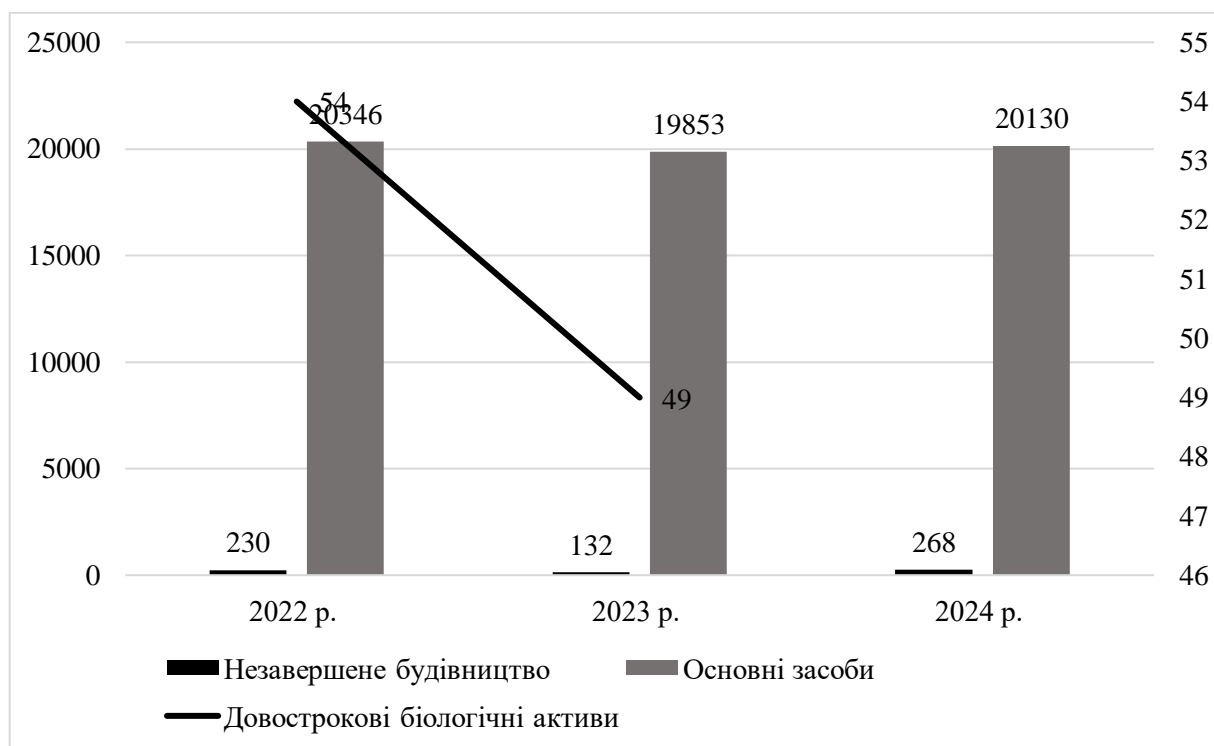

Рис. 3.1. Динаміка та склад необоротних активів

Приватної агрофірми за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)

Аналіз динаміки та структури необоротних активів підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про стабільність його матеріально-технічної бази та поступове відновлення вартості основних засобів після незначного зниження у 2023 році.

Упродовж аналізованого періоду загальна вартість основних засобів

залишалася домінуючою у структурі необоротних активів (понад 97 %), що є характерним для аграрних підприємств із високою капіталомісткістю виробництва. У 2023 році їх вартість скоротилася з 20346 тис. грн до 19853 тис. грн (-2,4 %), однак у 2024 році відбулося відновлення до 20130 тис. грн (+1,4 %). Це свідчить про часткову модернізацію основних засобів або введення в експлуатацію нових одиниць техніки.

Показники незавершеного будівництва демонструють певні коливання: після зниження з 230 тис. грн у 2022 р. до 132 тис. грн у 2023 р. (-42,6 %), у 2024 році їх обсяг зріс до 268 тис. грн (+103,0 %). Така динаміка свідчить про активацію інвестиційних процесів та спрямованість підприємства на оновлення виробничої інфраструктури, зокрема ремонтно-технічних або складських об'єктів.

Довгострокові біологічні активи мають незначну частку у структурі необоротних активів (<0,3 %), а їхня вартість зменшилася з 54 тис. грн у 2022 р. до 49 тис. грн у 2024 р. (-9,3 %). Це свідчить про стабільність галузевої спеціалізації підприємства, орієнтованої переважно на рослинництво, а не на розвиток багаторічних насаджень чи тваринництва.

Загалом динаміка необоротних активів досліджуваного підприємства характеризується помірними змінами та тенденцією до відновлення вартості основних засобів, що підтверджує стійкість матеріально-технічної бази. Зростання обсягів незавершеного будівництва свідчить про інвестиційну активність і прагнення підприємства до технічного оновлення, що є позитивним фактором для підвищення ефективності виробництва в перспективі.

Для більш глибокого розуміння тенденцій зміни матеріально-технічної бази підприємства доцільно провести структурно-динамічний аналіз основних засобів за первісною вартістю. Такий підхід дає змогу оцінити не лише загальний обсяг необоротних активів, а й співвідношення окремих груп засобів праці, визначити ступінь технічного оновлення, інтенсивність вибуття та введення в

експлуатацію, а також вплив структурних зрушень на ефективність виробництва.

Особливу увагу приділено співвідношенню між активною та пасивною частинами основних засобів, оскільки саме зростання питомої ваги активної частини (машини, обладнання, транспортні засоби) свідчить про підвищення технічного рівня підприємства та його виробничого потенціалу. Аналіз також дозволяє визначити тенденції зміни вартості будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних засобів і робочих машин, що формують матеріальну основу аграрного виробництва.

У табл. 3.7 подано динаміку та структуру основних засобів приватної агрофірми за 2022–2024 рр., що дає змогу простежити зміни у складі виробничих ресурсів, оцінити ступінь оновлення матеріально-технічної бази та виявити напрями подальшого підвищення ефективності їх використання.

Таблиця 3.7

**Динаміка та структура основних засобів (за первісною вартістю)
Приватної агрофірми за 2022 – 2024 рр.**

Вид основних засобів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Зміни 2024 р. до 2022 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	пит. ваги, п.п.	у %
1. Земельні ділянки	15	0,0	15	0,0	15	0,0	-	х	Х
2. Будинки та споруди	4018	12,8	3984	12,4	3968	11,6	-50	-1,2	-1,2
3. Машини та обладнання	24958	79,7	25329	78,6	25544	74,8	+586	-4,9	+2,3
4. Транспортні засоби	1379	4,4	1668	5,2	3312	9,8	+1933	+5,4	У 2,4 р.
5. Інструменти, прилади, інвентар	199	0,6	230	0,7	245	0,7	+46	+0,1	+23,1
6. Інші основні засоби	407	1,3	457	1,4	485	1,4	+78	+0,1	+19,2
7. МНМА	381	1,2	546	1,7	587	1,7	+206	+0,5	+54,1
Всього	31357	100	32229	100	34156	100	+2799	х	+8,9

Аналіз динаміки та структури основних засобів підприємства свідчить про поступове зростання їх первісної вартості протягом досліджуваного періоду. У 2024 році загальна вартість основних засобів становила 34156 тис. грн, що на 2799 тис. грн, або 8,9 % більше порівняно з 2022 роком. Це свідчить про розширення виробничих потужностей підприємства та здійснення інвестицій у матеріально-технічну базу.

Структура основних засобів залишається традиційною для аграрних підприємств, де домінує активна частина - машини та обладнання, на які у 2024 році припадало 74,8 % загальної вартості. Незважаючи на незначне зниження питомої ваги на 4,9 п.п., їх вартість зросла на 586 тис. грн (+2,3 %), що свідчить про оновлення технічного парку та підтримку виробничих процесів на належному рівні.

Найбільш динамічне зростання продемонстрували транспортні засоби, вартість яких збільшилася у 2,4 раза - з 1379 тис. грн у 2022 р. до 3312 тис. грн у 2024 р. Їх частка у структурі зросла з 4,4 % до 9,8 % (+5,4 п.п.), що свідчить про посилення логістичної складової діяльності та оновлення автопарку для забезпечення транспортування сировини й готової продукції.

Вартість будівель і споруд зменшилася на 50 тис. грн (-1,2 %), а їх питома вага скоротилася з 12,8 % до 11,6 %, що свідчить про певне старіння пасивної частини основних засобів та відсутність суттєвих інвестицій у нерухомість. Водночас зростання вартості малоцінних необоротних матеріальних активів на 206 тис. грн (+54,1 %) і інструментів та інвентарю на 23,1 % свідчить про поступове оновлення допоміжних засобів праці, необхідних для підтримки виробничого процесу.

Інші основні засоби також продемонстрували позитивну динаміку (+19,2 %), що може бути пов'язано з модернізацією або дообладнанням окремих виробничих ділянок. Незмінною залишилася вартість земельних ділянок, що становить незначну частку в загальній структурі основних засобів.

Загалом динаміка основних засобів підприємства характеризується помірним зростанням вартості, оновленням технічного потенціалу та посиленням активної частини основних засобів, що свідчить про підвищення технічного рівня виробництва та орієнтацію на ефективне використання ресурсів.

Для оцінки ефективності управління матеріально-технічною базою підприємства важливо не лише проаналізувати структуру основних засобів, а й дослідити процеси їх оновлення та вибуття. Динаміка руху основних засобів відображає інвестиційну активність, рівень технічного переоснащення, стан збереження та ефективність використання наявних ресурсів.

Показники надходження та вибуття основних засобів дозволяють визначити ступінь відтворення виробничих потужностей, а також оцінити, чи переважає на підприємстві розширене, просте або зужене відтворення. Високі темпи надходження свідчать про модернізацію та оновлення техніки, тоді як значні обсяги вибуття можуть бути наслідком фізичного або морального зносу, а також структурних змін у виробництві.

Для приватної агрофірми, діяльність якої ґрунтується на інтенсивному використанні техніки та обладнання, аналіз надходження і вибуття основних засобів є ключовим елементом оцінки фінансової стабільності та потенціалу розвитку.

У табл. 3.8 наведено дані про динаміку та структуру руху основних засобів підприємства за 2023–2024 рр., що дають змогу простежити тенденції оновлення матеріально-технічної бази та рівень ефективності капітальних вкладень.

Аналіз руху основних засобів підприємства засвідчує суттєве пожвавлення процесів оновлення матеріально-технічної бази у 2024 році. Загальний обсяг надходження основних засобів зріс удвічі - з 1119 тис. грн у 2023 р. до 2133 тис. грн у 2024 р., або на 90,6 %, що свідчить про підвищення інвестиційної активності підприємства.

Найбільший внесок у зростання надходжень забезпечили транспортні

засоби, вартість яких збільшилася на 1416 тис. грн, або у 5,9 раза. Їхня частка у загальному обсязі надходження зросла з 25,8 % до 79,9 % (+54,1 п.п.), що відображає стратегічну орієнтацію підприємства на оновлення автопарку для поліпшення логістики та забезпечення ефективного перевезення продукції.

Таблиця 3.8

**Динаміка та структура надходження та вибуття основних засобів
приватної агрофірми за 2023, 2024 рр.**

Вид основних засобів	2023 р.		2024 р.		Зміни 2024р. до 2023 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
Надходження							
Будинки, споруди та передавальні пристрої	213	19,0	-	-	-213	х	-100
Машини та обладнання	371	33,2	265	12,4	-106	-20,8	-28,6
Транспортні засоби	289	25,8	1705	79,9	+1416	+54,1	У 5,9 р.
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	31	2,8	58	2,7	+27	-0,	+87,1
Інші основні засоби	50	4,5	28	1,4	-22	-3,1	-44
Малоцінні необоротні матеріальні активи	165	14,7	77	3,6	-88	-11,1	-53,3
Всього	1119	100	2133	100	+1014	х	+90,6
Вибуття							
Будинки, споруди та передавальні пристрої	247	100	16	7,7	-231	-92,3	-93,5
Машини та обладнання	-	-	50	24,3	+50	х	х
Транспортні засоби	-	-	61	29,6	+61	х	х
Інструменти, прилади, інвентар	-	-	43	20,9	+43	х	х
Інші основні засоби	-	-	-	-	-	х	х
Малоцінні необоротні матеріальні активи	-	-	36	17,5	+36	х	х
Всього	247	100	206	100	-41	х	-16,6

Натомість відбулося скорочення надходжень машин і обладнання на 106 тис. грн (-28,6 %), а їх питома вага зменшилася з 33,2 % до 12,4 % (-20,8 п.п.), що може свідчити про завершення основних етапів технічного переоснащення виробничих потужностей у попередні роки. Повністю припинилося надходження

будівель і споруд (–213 тис. грн), що вказує на стабільність нерухомої інфраструктури без розширення будівельного фонду.

Помірне зростання спостерігається за статтею інструментів, приладів та інвентарю - на 87,1 %, що може бути пов'язано з оновленням дрібного виробничого обладнання та меблів. Натомість надходження малоцінних необоротних активів знизилося більш ніж удвічі (–53,3 %), а інших основних засобів - на 44 %.

Щодо вибуття основних засобів, у 2024 році його обсяг скоротився з 247 тис. грн до 206 тис. грн (–16,6 %). Якщо у 2023 році основне вибуття припадало на будівлі та споруди (100 %), то у 2024 році структура вибуття істотно диверсифікувалася. Найбільшу частку займають транспортні засоби (29,6 %) та машини й обладнання (24,3 %), що свідчить про оновлення технічного парку за рахунок заміни зношених одиниць новими. Помітною є частка інструментів, інвентарю та МНМА, вибуття яких відбулося в межах 17–21 %, що є типовим для процесу технологічного оновлення.

У цілому, співвідношення між надходженням і вибуттям основних засобів свідчить про розширене відтворення основного капіталу. Підприємство активно інвестує у транспортні засоби й оновлення допоміжного обладнання, що підвищує мобільність, ефективність логістики та технологічну готовність до сезонних виробничих навантажень.

3.3. Аналіз показників функціонального стану основних засобів та ефективності їх використання

Аналіз функціонального стану та ефективності використання основних засобів є одним із ключових напрямів економічної діагностики діяльності підприємства, адже саме ці активи формують основу виробничого потенціалу та

безпосередньо впливають на результати господарювання. Для аграрного сектору, який характеризується високою капіталомісткістю, своєчасна оцінка технічного стану основних засобів має особливе значення.

Передусім, такий аналіз дозволяє оцінити рівень фізичного та морального зносу активів, своєчасно виявити потребу в їх заміні, модернізації чи капітальному ремонті. Визначення ступеня зносу дає можливість прогнозувати майбутні капітальні вкладення, планувати фінансові ресурси для оновлення технічної бази та уникати незапланованих простоїв виробництва.

Крім того, аналіз функціонального стану сприяє підвищенню ефективності використання техніки та обладнання. Він дозволяє визначити рівень їх завантаженості, коефіцієнти віддачі, співвідношення між обсягами виробництва та вартістю основних засобів. На основі цих показників підприємство може оптимізувати структуру активів, зменшити витрати на ремонт, обслуговування та паливно-мастильні матеріали, а також забезпечити раціональне використання наявних потужностей.

Водночас ефективне управління основними засобами позитивно впливає на фінансову стабільність та інвестиційну привабливість підприємства, адже відображає здатність забезпечувати стабільний рівень відтворення капіталу та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. Регулярний моніторинг стану технічних ресурсів дає змогу адаптуватися до технологічних змін, підвищувати продуктивність праці та формувати стратегічну гнучкість.

З метою оцінки динаміки й ефективності використання основних засобів у діяльності приватної агрофірми проведено розрахунок показників руху, фондівіддачі, фондоозброєності та рентабельності, які наведено у табл. 3.9. Аналіз динаміки показників руху та ефективності використання основних засобів приватної агрофірми за 2022–2024 рр. свідчить про суттєві структурні та функціональні зміни у складі матеріально-технічної бази підприємства, зумовлені оновленням техніки, зростанням обсягів виробництва та зміною

підходів до управління основним капіталом.

Таблиця 3.9

**Динаміка показників руху та ефективності використання основних засобів
приватної агрофірми за 2022 – 2024 рр.**

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни 2024 р. (+;-) до 2022 р.
Показники руху основних засобів				
Коефіцієнт вибуття ОЗ	-	0,008	0,639	X
Коефіцієнт надходження ОЗ	19,897	0,035	6,245	-13,652
Коефіцієнт приросту ОЗ	1,248	1,028	1,060	-0,188
Показники функціонального стану				
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,277	0,384	0,411	+0,134
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,723	0,616	0,589	-0,134
Показники ефективності використання				
Фондовіддача, грн	1,10	0,82	1,39	+0,290
Фондомісткість, грн	0,91	1,22	1,19	+0,280
Фондоозброєність, тис. грн/осіб	452	920,8	875	+423
Рентабельність основних засобів, %	0,7	0,4	0,8	+0,1

У системі показників руху основних засобів простежується значне коливання коефіцієнтів надходження та вибуття, що свідчить про активні процеси технічного оновлення. Коефіцієнт надходження у 2022 р. становив 19,897, що відображало масштабне придбання нової техніки, однак уже у 2023 р. показник знизився до 0,035, а у 2024 р. зріс до 6,245. Така динаміка свідчить про нерівномірність інвестиційних процесів, характерну для аграрного сектору, де капіталовкладення залежать від сезонності та фінансових результатів. Натомість коефіцієнт вибуття у 2024 р. зріс до 0,639, що пояснюється списанням застарілих і зношених машин та обладнання у зв'язку з оновленням виробничих потужностей.

Показник приросту основних засобів залишався стабільним - від 1,248 у 2022 р. до 1,060 у 2024 р., що свідчить про підтримання позитивної динаміки оновлення активів та поступове розширення матеріально-технічної бази. Незважаючи на певне уповільнення темпів, підприємство забезпечує процес

розширеного відтворення основних засобів, що позитивно впливає на виробничий потенціал.

Аналіз функціонального стану свідчить про поступове старіння основних засобів. Коефіцієнт зносу зріс з 0,277 у 2022 р. до 0,411 у 2024 р. (+0,134), що означає збільшення частки зношених активів у загальній їх вартості. Водночас коефіцієнт придатності знизився до 0,589, тобто понад 40 % основних засобів потребують оновлення чи модернізації. Така ситуація є типовою для аграрних підприємств із високою експлуатаційною інтенсивністю техніки. Проте тенденція свідчить про поступове зростання навантаження на наявні ресурси і необхідність прискорення процесів відновлення.

Позитивною є динаміка показників ефективності використання основних засобів. Фондовіддача зросла з 1,10 грн до 1,39 грн, що означає збільшення обсягів реалізованої продукції на кожну гривню вартості основних засобів. Водночас фондомісткість зросла з 0,91 до 1,19 грн, що свідчить про певне підвищення витрат на одиницю випуску, але у межах допустимого рівня, характерного для модернізованих виробничих систем. Показник фондоозброєності праці зріс майже вдвічі (+423 тис. грн/особу), що вказує на збільшення технічної оснащеності працівників і потенційне підвищення продуктивності праці.

Важливим узагальнюючим показником є рентабельність основних засобів, яка підвищилася з 0,7 % до 0,8 %. Незважаючи на невисокі абсолютні значення, така динаміка свідчить про позитивну віддачу від використання капіталу й ефективніше використання ресурсів у виробництві.

Загалом проведений аналіз показує, що досліджуване підприємство зберігає високий рівень технічної забезпеченості та достатню ефективність використання основних засобів. Водночас спостерігається тенденція до зростання фізичного зносу, що вимагає цілеспрямованої політики оновлення техніки та залучення інвестицій у модернізацію виробничих потужностей.

Посилення контролю за фондovіддачею, зменшення фондомісткості та стабілізація коефіцієнтів оновлення дадуть змогу підприємству зміцнити свій виробничий потенціал і підвищити прибутковість у довгостроковій перспективі.

Амортизаційні відрахування є одним із ключових джерел відтворення основних засобів, що забезпечує безперервність виробничого процесу та фінансову стійкість підприємства. Їх раціональне використання дозволяє не лише підтримувати технічний стан активів на належному рівні, а й формувати інвестиційний потенціал для подальшої модернізації виробництва.

Для приватного підприємства амортизаційна політика має стратегічне значення, адже підприємство функціонує у сфері аграрного виробництва, де матеріально-технічна база потребує регулярного оновлення сільськогосподарської техніки, транспортних засобів, будівель і споруд. Від обсягів нарахованої амортизації та напрямів її використання залежить можливість підприємства самостійно фінансувати капітальні ремонти, реконструкцію, модернізацію та придбання нових об'єктів основних засобів.

Аналіз динаміки амортизаційних відрахувань дозволяє оцінити ефективність політики управління необоротними активами, виявити тенденції у формуванні амортизаційного фонду та визначити частку його використання за основними напрямками.

Особливо важливо простежити, яка частина амортизаційних коштів спрямовується безпосередньо на відтворення виробничого потенціалу, а яка використовується для покриття поточних витрат чи інших фінансових потреб.

З метою комплексного оцінювання цих процесів у табл. 3.10 наведено динаміку та структуру використання амортизаційних відрахувань приватної агрофірми за 2022–2024 рр., що дає змогу простежити зміни у напрямках інвестування, співвідношення між відновленням основних засобів і використанням амортизаційного ресурсу в операційній діяльності.

**Динаміка та структура використання амортизаційних відрахувань
Приватної агрофірми за 2022 – 2024 рр.**

Вид основних засобів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Зміни 2024 р. до 2022 р. (+;-)	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Нараховано за звітний рік	2264	х	1408	х	1830	х	-434	-19,2
Використано за рік - усього	2264	100	1408	100	1830	100	-434	-19,2
придбання (виготовлення) та поліпшення основних засобів	2264	100	1408	100	1830	100	-434	-19,2
з них машини та обладнання	2264	100	1408	100	1830	100	-434	-19,2

Аналіз динаміки та структури використання амортизаційних відрахувань підприємства за 2022–2024 рр. показує стабільну спрямованість коштів на відтворення основних засобів, що свідчить про послідовність амортизаційної політики підприємства.

Загальний обсяг нарахованої амортизації у 2024 р. становив 1830 тис. грн, що на 434 тис. грн (–19,2 %) менше порівняно з 2022 р. Така тенденція зумовлена як частковим вибуттям зношених об'єктів, так і відсутністю масштабних придбань у 2023 р., що зменшило базу для нарахування амортизації. Зниження обсягів амортизаційних відрахувань може також свідчити про поступовий перехід окремих об'єктів до завершення строків корисного використання, після чого амортизація по них припиняється.

У структурі використання амортизаційних коштів домінуючим напрямом залишається придбання, виготовлення та поліпшення основних засобів, на що у всі роки аналізованого періоду спрямовувалося 100 % нарахованої суми. Це свідчить про цільове використання амортизаційного фонду, який не

розпорошується на покриття поточних витрат, а повністю спрямовується на відновлення виробничих потужностей.

Найбільшу частку у структурі фінансування капітальних інвестицій займають машини та обладнання, що є логічним з огляду на специфіку діяльності підприємства у галузі рослинництва. Це свідчить про пріоритетність технічного переоснащення як основного напрямку оновлення основних засобів. Зростання обсягів таких витрат у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 422 тис. грн (+30,0 %) свідчить про активізацію інвестиційної діяльності та часткове відновлення темпів оновлення технічної бази після спаду у попередньому році.

Загалом підприємство демонструє збалансовану амортизаційну політику, орієнтовану на збереження та поступове оновлення матеріально-технічного потенціалу. Незважаючи на зниження загальної суми амортизаційних відрахувань, їх виключно цільове використання свідчить про високу фінансову дисципліну та прагнення забезпечити безперервність процесу відтворення основних засобів. У перспективі доцільно розширити напрями використання амортизаційних коштів, зокрема через інвестування в енергоефективні технології, оновлення транспортного парку та розвиток цифрової інфраструктури, що дозволить підвищити ефективність виробничих процесів і забезпечити конкурентоспроможність приватної агрофірми.

Фінансові результати діяльності підприємства значною мірою залежать від ефективності використання основних засобів і запасів, адже саме ці елементи формують основу виробничого потенціалу та визначають можливості одержання прибутку. Для об'єктивної оцінки впливу ресурсного забезпечення на прибутковість підприємства доцільно застосовувати факторний аналіз рентабельності активів, який дозволяє розмежувати вплив окремих складових – рентабельності реалізації, фондомісткості продукції та завантаженості запасів.

З метою кількісного вимірювання взаємозв'язків між цими факторами побудовано модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості)

основних засобів і запасів, яка відображає залежність результативного показника від трьох ключових чинників:

- рентабельності реалізації (РР) – характеризує ефективність основної діяльності та прибутковість від реалізації продукції;
- коефіцієнта фондомісткості (КФ) – показує, скільки основних засобів використовується для створення одиниці випуску, тобто рівень капіталоемності виробництва;
- коефіцієнта завантаженості запасів (КЗ) – відображає, наскільки ефективно підприємство використовує матеріальні ресурси для забезпечення виробничого процесу.

Таким чином, загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів (РОЗЗ) визначається мультиплікативною залежністю трьох взаємопов'язаних факторів:

$$РОЗЗ = \frac{ФР}{ОЗ + З} \times 100 = \frac{ФР : ЧД}{ОЗ : ЧД + З : ЧД} \times 100 = \frac{РР}{КФ + КЗ}, \quad (3.1)$$

де РОЗЗ – загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів %, РР – рентабельність (збитковість) реалізації, %; КФ – коефіцієнт фондомісткості продукції; КЗ – коефіцієнт завантаженості запасів.

Отже, показник загальної рентабельності (збитковості) основних засобів і запасів визначається впливом трьох факторів: рентабельність (збитковість) реалізації; коефіцієнт фондомісткості продукції; коефіцієнт завантаженості запасів. Запропонована модель дає змогу визначити, як зміна кожного з трьох факторів впливає на кінцевий рівень загальної рентабельності, та кількісно оцінити їхній внесок у формування фінансового результату підприємства.

Для практичної реалізації моделі проведено факторний аналіз із використанням способу ланцюгових підстановок, який дозволяє послідовно ізолювати вплив кожного фактора на результативний показник. У табл. 3.11 наведено вихідні дані для проведення розрахунків, що слугуватимуть базою для подальших

аналітичних висновків.

Таблиця 3.11

**Вихідна інформація для факторного аналізу загальної рентабельності
(збитковості) основних засобів і запасів приватної агрофірми**

Показники	Умовні позначення	2022 р.	2024 р.	Відхилення (+,-)	
				абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), тис. грн	ФР	165	3985	+3820	У 24,2 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	26400	40074	+13674	+51,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	ОЗ	18358,5	19991,5	+1633	+8,9
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	З	22304,5	19676	-2628,5	-11,8
Загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів, %	РОЗЗ	0,4	10,0	+9,6	х
Рентабельність (збитковість) реалізації, %	РР	0,6	9,9	+9,3	х
Коефіцієнт фондомісткості продукції	КФ	0,695	0,499	-0,196	х
Коефіцієнт завантаженості запасів	КЗ	0,845	0,491	-0,354	х

За даними табл. 3.11 проводиться розрахунок умовних показників загальної рентабельності виробничих фондів підприємства, %:

$$РОЗЗ_{ум_1} = \frac{РР_1}{КФ_0} + КЗ_0 \quad (3.2)$$

$$РОЗЗ_{ум_1} = 9,9/0,695+0,845=15,1$$

$$РОЗЗ_{ум_2} = \frac{РР_1}{КФ_1} + КЗ_0 \quad (3.3)$$

$$РОЗЗ_{ум_2} = 9,9/0,499+0,845=20,7$$

Загальна зміна (+, -) загальної рентабельності основних засобів і запасів, пунктів:

$$\Delta РОЗЗ = РОЗЗ_1 - РОЗЗ_0. \quad (3.4)$$

$$\Delta РВФ = 10 - 0,4 = +9,6.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta PO33_{PP} = PO33_{UM1} - PO33_0. \quad (3.5)$$

$$\Delta PO33_{PP} = 15,1 - 0,4 = +14,7,$$

2) коефіцієнта фондомісткості продукції:

$$\Delta PO33_{KF} = PO33_{UM2} - PO33_{UM1}. \quad (3.6)$$

$$\Delta PO33_{KF} = 20,7 - 15,1 = 5,6.$$

3) коефіцієнта завантаженості запасів:

$$\Delta PO33_{K3} = PO33_1 - PO33_{UM2}. \quad (3.7)$$

$$\Delta PO33_{K3} = 10 - 20,7 = -10,7.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PO33 = \Delta PO33_{PP} + \Delta PO33_{KF} + \Delta PO33_{K3}. \quad (3.8)$$

$$\Delta PBF = 14,7 + 5,6 - 10,7 = +9,6.$$

Аналіз результатів факторного моделювання свідчить, що загальна рентабельність основних засобів і запасів підприємства за 2022–2024 рр. зросла на 9,6 процентних пунктів, тобто з 0,4 % до 10,0 %, що характеризує суттєве покращення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.

Загальне підвищення рентабельності обумовлено дією трьох ключових факторів - рентабельності реалізації, фондомісткості продукції та завантаженості запасів. Розрахунок за методом ланцюгових підстановок дозволив кількісно оцінити їхній внесок у зміну результативного показника.

1. Рентабельність реалізації (PP) мала найбільший позитивний вплив на загальний результат. Збільшення прибутковості продажу на 9,3 процентних пункти спричинило зростання загальної рентабельності на +14,7 пунктів. Це свідчить про значне підвищення ефективності основної діяльності підприємства, насамперед за рахунок зростання чистого доходу від реалізації продукції на 51,8 %.

2. Коефіцієнт фондомісткості продукції (KF) вплинув на результат у бік

зростання на +5,6 пунктів, що означає підвищення ефективності використання основних засобів. Зменшення фондомісткості на 0,196 одиниці свідчить про те, що підприємство виробляє більший обсяг продукції при відносно менших витратах основних засобів, тобто ресурси почали використовуватись раціональніше.

3. Коефіцієнт завантаженості запасів (КЗ) мав негативний вплив на результат, знизивши показник загальної рентабельності на – 10,7 пунктів. Це зумовлено скороченням середньорічної вартості запасів на 11,8 %, що свідчить про їх недостатній рівень для повного забезпечення виробничого циклу. Зменшення завантаженості запасів негативно вплинуло на стабільність обсягів виробництва, особливо в умовах сезонних коливань аграрної діяльності.

Підсумовуючи, можна зазначити, що основним чинником зростання загальної рентабельності виробничих фондів є підвищення ефективності операційної діяльності, тоді як оптимізація структури основних засобів також позитивно вплинула на результат. Водночас скорочення запасів дещо стримує загальний потенціал рентабельності, що вимагає вдосконалення політики управління матеріально-технічними ресурсами.

Таким чином, проведений факторний аналіз підтверджує, що у 2022–2024 рр. Приватна агрофірма досягла істотного покращення показників прибутковості за рахунок раціональнішого використання основних засобів і підвищення ефективності реалізації продукції. Це свідчить про зміцнення фінансово-виробничої бази підприємства та створює передумови для подальшого інвестиційного оновлення техніко-технологічного потенціалу.

На основі проведеного факторного аналізу доцільно запровадити «Інформаційну карту ремонтів» - інструмент управлінського контролю, який забезпечить систематизацію даних про ремонтні та модернізаційні роботи, підвищить прозорість облікових процесів і дозволить оцінювати ефективність вкладень у підтримання основних засобів.

Інформаційна карта ремонтів – табл. 3.12 - це узагальнюючий документ-аналітик, що поєднує технічні, економічні та облікові аспекти управління ремонтами. Вона створює зв'язок між первинними документами, бухгалтерськими записами та показниками ефективності використання основних засобів. Її застосування дозволить: контролювати частоту й вартість ремонтів за кожним об'єктом; оцінювати доцільність проведених модернізацій через зміну технічних параметрів; формувати базу даних для аналізу зносу, амортизації та рентабельності активів; підвищити рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо оновлення чи заміни техніки.

Таблиця 3.12

Структура «Інформаційної карти ремонтів»

Показник	Зміст інформації
Дата проведення ремонту	Вказується дата початку і завершення робіт
Вид ремонту	Поточний, капітальний, модернізація, реконструкція
Вартість робіт	Загальна сума витрат за кошторисом або актом виконаних робіт
Відповідальний підрозділ	Вказується цех, служба або зовнішній підрядник
Зміна технічних характеристик	Опис поліпшень — підвищення потужності, продуктивності, економії пального тощо
Вплив на строк служби та амортизацію	Уточнення нового строку корисного використання, коригування амортизаційних відрахувань
Джерело фінансування	Власні кошти, кредит, амортизаційний фонд
Примітки	Результати випробувань, зауваження комісії, план наступного обслуговування

Запровадження «Інформаційної карти ремонтів» у приватній агрофірмі дозволить інтегрувати технічний облік у систему фінансового аналізу, забезпечити контроль за ефективністю ремонтних витрат і сприятиме стратегічному плануванню оновлення основних засобів. Це підвищить рівень аналітичності облікової інформації, скоротить нецільові витрати й забезпечить комплексне управління життєвим циклом техніки.

ВИСНОВКИ

Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження дають підстави зробити такі висновки:

1. Основні засоби є ключовим елементом ресурсного потенціалу будь-якого підприємства, адже саме вони забезпечують матеріальну основу виробничого процесу. Ефективність їх використання значною мірою залежить від своєчасного та якісного ремонту, модернізації, реконструкції й правильного облікового супроводу цих процесів. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах постійних змін нормативної бази бухгалтерського обліку, податкового законодавства та дії воєнного стану, спричиненого повномасштабною агресією РФ. Суб'єкти підприємницької діяльності зазнають впливу воєнних дій, втрачають матеріально-технічні ресурси, що потребують відновлення, ремонту або модернізації, тому дослідження теми є своєчасним і практично значущим.

2. Класифікація ремонтних робіт передбачає три їх основні види: відновлювальний, поточний і капітальний ремонт, які різняться обсягом, періодичністю та економічним змістом. Водночас модернізація виступає важливим напрямом оновлення техніко-технологічної бази, що забезпечує продовження строку служби, підвищення ефективності та адаптацію основних засобів до сучасних умов виробництва. Джерела фінансування ремонтів і модернізації можуть бути різними - за рахунок власних коштів, амортизаційних відрахувань, цільового фінансування чи кредитних ресурсів, що підкреслює важливість ефективного планування цих витрат.

3. Облік на досліджуваному підприємстві ведеться відповідно до чинної нормативно-правової бази та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Він організований правильно, без суттєвих помилок, із

використанням сучасних програмних засобів автоматизації. Облікові функції покладені на бухгалтерську службу, очолювану головним бухгалтером, що забезпечує належний рівень контролю за формуванням фінансових результатів. Правові та організаційні засади обліку витрат на поточні та капітальні ремонти, реконструкцію і модернізацію основних засобів визначені Наказом про облікову політику підприємства, який регламентує порядок їх документального оформлення, відображення в обліку та списання витрат. Це створює передумови для підвищення прозорості облікової інформації, своєчасного оновлення виробничих потужностей і забезпечення стабільного функціонування підприємства навіть у складних економічних умовах.

4. Необхідність проведення ремонту або модернізації основних засобів визначається на підставі результатів інвентаризації та обстеження їх технічного стану. Наказом керівника підприємства затверджується тип ремонту (поточний, капітальний чи модернізація), терміни його проведення, відповідальні особи та джерела фінансування витрат. На досліджуваному підприємстві всі операції з ремонту та модернізації оформлюються типовими формами первинних документів, що забезпечує повноту та достовірність відображення господарських процесів у бухгалтерському обліку.

5. Витрати на проведення ремонтів основних засобів обліковуються відповідно до їх економічного змісту. Поточні ремонти відносять на витрати тієї галузі діяльності, де використовується відремонтований об'єкт. Якщо ж у результаті ремонту чи модернізації поліпшуються технічні характеристики або зростають економічні вигоди від використання об'єкта, такі витрати капіталізуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» із подальшим зарахуванням їх до первісної вартості об'єкта на підставі Акту введення в експлуатацію. Такий підхід відповідає вимогам П(С)БО 7 «Основні засоби» та забезпечує правильне формування вартості активів.

6. У фінансовій звітності окремих статей для відображення витрат на

ремонти основних засобів не передбачено. Поточні ремонти відображаються у складі виробничих або адміністративних витрат, тоді як капітальні ремонти, реконструкція та модернізація - у складі незавершених капітальних інвестицій або як збільшення первісної вартості відповідних об'єктів. Такий порядок забезпечує об'єктивне представлення інформації про стан і рух основних засобів у звітності.

7. Приватна агрофірма є стабільно функціонуючим аграрним підприємством, діяльність якого спрямована на вирощування зернових, технічних і бобових культур. Підприємство має достатню матеріально-технічну базу та сучасний парк сільськогосподарської техніки, що дає змогу ефективно організувати виробничий процес.

8. У структурі основних засобів переважають машини та обладнання, які визначають рівень механізації та продуктивності праці. Функціональний стан основних засобів оцінюється як задовільний, проте частина техніки має високий ступінь зносу, що потребує системного оновлення. У цьому контексті важливу роль відіграють ремонтні роботи, які дозволяють підтримувати працездатність машинно-тракторного парку, уникати простоїв, знижувати собівартість виробництва та забезпечувати стабільність технологічного процесу. Завдяки належній організації поточних і капітальних ремонтів, підприємство підвищує ефективність використання основних засобів, продовжує їх експлуатаційний строк і зміцнює фінансово-виробничу стійкість підприємства.

На підставі проведених досліджень з метою підвищення ефективності обліку витрат на ремонти та модернізацію основних засобів у приватній агрофірмі доцільно впровадити низку організаційно-методичних заходів.

1. Запровадження електронного журналу обліку ремонтів із використанням програм Excel, BAS або ERP-систем, у якому реєструватимуться всі ремонти із зазначенням дати звернення, типу ремонту, відповідальної особи, суми витрат і стану виконання. Така форма дозволить оперативно формувати

аналітичні звіти, здійснювати контроль за виконанням робіт і попереджати повторні поломки.

2. Стандартизація заявок на ремонт шляхом введення уніфікованої форми «Заявки на ремонт», що міститиме опис поломки, причину звернення, ступінь терміновості та обґрунтування доцільності (для модернізації). Це сприятиме спрощенню прийняття управлінських рішень і підвищенню дисципліни у сфері технічного обслуговування.

3. Розроблення внутрішньої інструкції щодо капіталізації витрат, у якій чітко розмежовуватимуться поточні та капітальні витрати. Такий документ зменшить ризик помилок у відображенні витрат, забезпечить відповідність обліку П(С)БО 7 і мінімізує суперечки під час аудиту.

4. Формування графіка планових ремонтів із прив'язкою до технічної документації, нормативного ресурсу та фактичного рівня експлуатації техніки. Це дозволить уникнути аварійних ситуацій, простоїв і непередбачених витрат.

5. Запровадження системи попереднього погодження витрат — наприклад, для ремонтів у межах встановленого ліміту дозволити автоматичне затвердження, а понадлімітні витрати проводити лише за погодженням керівництва.

6. Регулярний аналіз ремонтних витрат (щокварталу) за видами основних засобів, підрозділами та причинами поломок дасть змогу своєчасно виявляти проблемні напрямки та підвищувати ефективність використання ресурсів.

7. З метою комплексного контролю за ремонтами доцільно запровадити «Інформаційну карту ремонтів» - аналітичний документ, який фіксує всі види ремонтів і модернізацій, їхню вартість, відповідальних осіб, зміни технічних характеристик і вплив на строк служби об'єктів. Інтеграція цієї карти до облікової політики дозволить систематизувати дані про стан основних засобів, забезпечити прозорість руху коштів, обґрунтованість амортизаційних відрахувань та

підвищити рівень управлінських рішень у частині підтримання матеріально-технічної бази приватної агрофірми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байрам Ю. Р., Мельник Т. Ю. Теоретичні засади управління оновленням необоротних активів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/14.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)
2. Беженар А. Основи аналізу основних засобів в установах державного сектору. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-42> (Дата звернення 1.10.2025)
3. Беженар А. Ю. Особливості організації обліку необоротних активів бюджетних установ. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. URL: <file:///C:/Users/Maryna/20%D1%81%D241230.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)
4. Брік С. В. Поліпшення та ремонт основних засобів, що надано в оренду: особливості обліку та аудиту у орендодавця та орендаря. *Регіональна економіка та управління*. 2018. № 1 (19). С. 14-16. URL: journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/543046 (Дата звернення 1.10.2025)
5. Буркова Л. А., Зволь В. О. Проблемні аспекти обліку основних засобів та напрями їх вирішення. *Вчені записки: зб. наук. пр. М-во освіти и науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана; [редкол.: О. Яценко (глав. ред.) та ін.]*. Київ: КНЕУ, 2022. Вип. 26. С. 133–140. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/38455> (Дата звернення 1.10.2025)
6. Гавриленко Н. Деякі обліково-аналітичні проблеми ремонту основних засобів та їх вирішення. 2022. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-8> (Дата звернення 10.10.2025)
7. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб. ; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 288 с. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/62308/1/%D0%86.pdf>.

(Дата звернення 10.10.2025)

8. Городнянська Л. Відтворювальні економічні ресурси: теорія та методологія обліку та аналізу : монографія. /Городнянська Л. – LAMDERT Academic Publishing. 2019 с.

9. Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Пушкарь І. В., Кльоц А. К. Роль бухгалтерського обліку основних засобів в управлінні підприємством. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 10 (323). С. 30-35. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/323/pdf/30-35.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

10. Даценко Г. В., Майстер Л. А. Ефективність використання необоротних активів в системі організації їх обліку та управління . *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14899085> (Дата звернення 15.10.2025)

11. ДБН Н В.2.3-6-2009. Споруди транспорту. Мости і труби. Обстеження і випробування : затв. Наказом міністерства регіонального розвитку від 11.11.2009 р. № 484. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3074945954852374060?doc_type=2 (Дата звернення 15.10.2025)

12. Єрмолаєва М. В., Малюта В. В. Напрями вдосконалення обліку витрат на капітальний ремонт основних засобів. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези доповідей XXXIII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2025, 14-17 травня 2025 р. / за ред. проф. Сокола Є.І. – Харків: НТУ «ХП». С. 907

13. Єрмолаєва М. В., Малюта В. В. Формування облікової політики підприємства щодо капітального ремонту основних засобів. *Розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії часу* : тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 20 травня 2025 р., м. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 50-52

14. Задорожний З. М., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 5(46). С. 149–160. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.46.2022.3791> (Дата звернення 1.10.2025)

15. Звітність підприємства : навч. посіб. / В. Д. Зелікман, Р. Б. Сокольська, Ю. О. Распопова, Т. В. Акімова. Дніпро : ННІ «ІПБТ» УДУНТ, 2022. 208 с. URL: <https://nmetau.edu.ua/file/zvitnist-2022.pdf>. (Дата звернення 1.10.2025)

16. Измайлов Я. О., Єгорова І. Г., Морозюк О. О. Національні та зарубіжні особливості обліку й оподаткування поліпшення та ремонтів необоротних активів. *Бізнес - Інформ*. 2023. № 4. С. 130-136. URL: <https://oaji.net/articles/2023/727-1686221684.pdf> (Дата звернення 15.10.2025)

17. Коба О. В., Колесник Є. В. Проблеми обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів. *Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність*: Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених, студентів та аспірантів, 11 червня 2020 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2020. С. 158-160. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/8795/1/download.pdf%2812%29> (Дата звернення 1.10.2025)

18. Ковальчук Н. О., Фецишин М. П., Жаворонок А. В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 64-69. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2019/14.pdf (Дата звернення 1.10.2025)

19. Кодацька Н. О., Сергєєва С. В. Сучасні методи оцінки ефективності відтворення основних засобів підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 433-437

20. Копчикова І. В., Кудирко О. М. Особливості обліку основних засобів в умовах воєнного стану в Україні: нормативно-правові аспекти та управлінські

рішення. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. Вип. 8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14899223> (Дата звернення 10.10.2025)

21. Кравченко О. В., Овчарова Н. В., Бага А. В., Кравченко Д. О. Облік капітальних інвестицій та його вдосконалення. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2021. № 1. С. 104-110. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/12.pdf (Дата звернення 15.10.2025)

22. Кузик Н. П. Особливості аудиту витрат на ремонт і поліпшення основних засобів. *Облік і фінанси АПК: науково-освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-audit-vitrat-na-remont-i-polipshennyua-osnovnih-zasobiv.html> (Дата звернення 1.10.2025)

23. Кухта К., Орошан Т. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 106-111. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21-22_2020/20.pdf (Дата звернення 1.10.2025)

24. Леонтєва В. І. Методи ремонтів основних засобів закладів освіти. URL: <https://www.pdau.edu.ua/nr/pdf/51.pdf> (Дата звернення 15.10.2025)

25. Лігоненко Л. О., Наверська А. Ю. Модернізація основних засобів в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: *Економічні науки*. 2019. № 1. URL : <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/32608> (Дата звернення 1.10.2025)

26. Литвинчук І. Капіталізація витрат на ремонт ОЗ: аналіз підходів ДПС. *International Advisers Assotiation*. 2020. URL: https://iaa.international/publication/kapitalizatciia_vitrat_na_remont_oz_analiz_pidkhodiv_dps (Дата звернення 10.10.2025)

27. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 5 (05). С. 75-81. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-13> (Дата звернення 1.10.2025)

28. Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. *Galician economic journal*. 2024. № 6 (91). С. 71-80. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06 (Дата звернення 15.10.2025)

29. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : затв. наказом МФУ від 30.09.03 р. № 561. Дата оновлення 18.10.2022 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (Дата звернення 20.10.2025)

30. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах : затв. Наказом Мінагрополітики України від 21.12.2007 р. № 929. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text> (Дата звернення 20.10.2025)

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» : затв. наказом МФУ від 01.01.2012 р. Верховна рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (Дата звернення 1.10.2025)

32. Міньковська А. В., Шаповалов Є. В., Іонова К. О. Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 10. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-03> (Дата звернення 1.10.2025)

33. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 46. С. 113-122. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf (Дата звернення 1.10.2025)

34. Нагорний О. Облік ремонтів і поліпшень власних основних засобів. *Баланс*. № 11 (1884). 2019. С. 9-19. URL: <https://balance.ua/files/global/2019-Balance-11-p9-19-UA.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

35. Найда А. В., Чигіна Х. С. Науково-методичні аспекти аналізу основних

засобів. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2022. Issue 3. С. 59-67. URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/37/33> (Дата звернення 1.10.2025)

36. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. Наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (Дата звернення 1.10.2025)

37. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. наказом МФУ від 27 квіт. 2000 р. № 92. Дата оновлення 29.07.2022 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (Дата звернення 1.10.2025)

38. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318. Дата оновлення 03.11.2020 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (Дата звернення 1.10.2025)

39. Облік ремонту орендованого приміщення. *Могол Альфа*. 2023. URL: <https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/oblik-remontu-orendovanogo-primishennya/> (Дата звернення 1.10.2025)

40. Облік та фінанси : навчальний посібник (за Програмою предметного тесту з обліку та фінансів єдиного фахового вступного випробування для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра)/ [за ред. Куцика П. О. ; П. О. Куцик, Р. М. Воронко, Т. О. Герасименко, О. І. Копилук, В. І. Бачинський та ін.]. – Львів: вид-во ЛТЕУ, 2023. – 345 с.

41. Олексенко Ю. А. Особливості обліку модернізації та реконструкції основних засобів. Електронний ресурс. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/studconf/360.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

42. Оніщенко В. Ремонт орендованого приміщення: облік. *Головбух. Експертус*. 2024. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7500-remont->

orendovanogo-primshchennya (Дата звернення 1.10.2025)

43. Оніщенко В. Бухгалтерський облік ремонту автомобіля. *Головбух. Експертус*. 2024. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7251-oblk-remontu-avtomoblya-koshtom-vinuvattsya-ne-pratsvnika> (Дата звернення 15.10.2025)

44. Оніщенко В., Чепіга Н. Форма 2-ОЗ ІНВ річна. *Головбух. Експертус. Цифрове видавництво*. 2025. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9321-forma-2-oz-nv-rchnpanevirobnichix> (Дата звернення 15.10.2025)

45. Пеклуха Ю. Ремонт+модернізація ОЗ: від класифікації робіт до відображення в бухобліку. *Бухгалтер бюджетної установи*. 2023. URL: <https://buhgalter.com.ua/articles/buhgalterskiy-oblik/remont-modernizatsiya-oz-vid-klasifikatsiyi-robit-do-vidobrazhennya-v/> (Дата звернення 15.10.2025)

46. Перезовова І. В., Орлова О. І., Лісова О. В. Структуризація проблемного поля для управлінського консультування з питань модернізації основних засобів АТ «УКРТРАНСГАЗ». *ВІСНИК Хмельницького національного університету*. 2020. № 4. Том 3 (284). С.174-180. URL: DOI: 10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-32 (Дата звернення 1.10.2025)

47. Перетятко Ю. М. Поточний та капітальний ремонт як категорії бухгалтерського обліку. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 52–57. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.24.52 (Дата звернення 15.10.2025)

48. Плахтій Т. Ф. Облік витрат на ремонт і модернізацію основних засобів: бухгалтерські та податкові наслідки. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 108-116. URL: <https://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/12986.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

49. Податковий Кодекс України : Закон України від 02.грудня 2010 р. № 2755. Дата оновлення 15.06.2025 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

50. Поточний чи капітальний ремонт основних засобів: тонкощі обліку. *AVS. Сервіс експертної підтримки бухгалтера*. 2024. URL:

<https://avstudy.com.ua/potochnij-chi-kapitalnij-remont-osnovnih-zasobiv-rozbirayemosya-v-tonkoshhah/> (Дата звернення 1.10.2025)

51. Правила надання послуг з технічного обслуговування і ремонту колісних транспортних засобів : затв. Наказом міністерства інфраструктури України від 28.11.2014 р. № 615. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1609-14#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

52. Прийдак Т. Б., Тютюнник С. В., Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Яловега, Л. В. Основні засоби за міжнародними та національними стандартами: облік, відображення в звітності та оподаткування. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14995865> (Дата звернення 1.10.2025)

53. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996. Дата оновлення 03.09.2024 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

54. Ремонт та поліпшення власних основних засобів: бухгалтерські проведення. *7eminar.ua.Бухгалтерський портал*. URL: <https://7eminar.ua/news/5872-remont-ta-polipsennya-vlasnix-osnovnix-zasobiv-buhgalterski-provedennya> (Дата звернення 1.10.2025)

55. Сердюк О., Любанова А. Як обліковувати витрати на ремонт і поліпшення основних засобів. *Головбух. Експертус. Цифрове видавництво*. 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7388-yak-oblkovuvati-vitrati-na-remont-ta-polpshennya-osnovnih-zasobv> (Дата звернення 1.10.2025)

56. Скорнякова Ю. Б. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліково-податковий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 37–42. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.12.37 (Дата звернення 1.10.2025)

57. Соснін В. М. Особливості бухгалтерського обліку операцій з ремонту та модернізації основних засобів. *Електронний ресурс*. URL:

<https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/993.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

58. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Астроя, 2020. 434 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8241>. (Дата звернення 1.10.2025)

59. Фінансовий облік [Електронний ресурс] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, П. Н. Денчук [та ін.]. 3-тє вид., доповн. та переробл. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 488 с. URL: http://http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48101/1/finans_oblik-2023.pdf. (Дата звернення 1.10.2025)

60. Фінансовий облік і звітність : навч. посіб. / укладачі : С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 388 с.

61. Черкашина Т. В. Проблемні питання обліку необоротних активів у державному секторі. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2021. Вип. 5 (66). С. 80-88. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2021/66_2021/13.pdf (Дата звернення 1.10.2025)

62. Шушкова Ю. В., Шутко А. М., Баськова Ю. С. Аналіз стану та структури активів вітчизняних підприємств. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 415-421. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/SHushkova-56.pdf> (Дата звернення 15.10.2025)

63. Щодо складу проектно-кошторисної документації на капітальний та поточний ремонт житла, об'єктів соціальної сфери, комунального призначення та благоустрою, затвердження проектно-кошторисної документації і визначення вартості ремонтів на всіх стадіях їх здійснення : Лист держком. України з будівництва та архітектури від 24.02.2005 р. № 7/8-134, № 4/3-260. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-134509-05#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

64. Як обліковувати ремонти та поліпшення основних засобів. *Factor/*

Academy. Електронний ресурс. URL:
<https://factor.academy/storage/2024/11/29/d1cc052b1525336a13581b0573267c2f0096dc48.pdf>.

65. Ярова Л. Г. Особливості обліку ремонтів та поліпшень основних засобів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2019. № 4(24). С.65-72

Додатки